

Department of Tourism and Northern Studies

Guidekompetanse i naturbasert reiseliv på Svalbard – kompetansekrav sett i lys av den enkelte turs egenskaper

En studie rundt hvorvidt det kan eller bør stilles andre guidekrav til enklere, lavterskel guidaturer i naturen enn for lengre, vanskeligere, og/eller mer risikoutsatte turer.

Ronny Brunvoll

Masterstudium: 9534 Reiselivsledning REI 3901 – 6. mai 2023

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	5
1.1. Sentrale definisjoner	6
1.1.1 Naturbasert turisme	6
1.1.2 Guide; typer og roller	6
1.1.3 Sertifisering av guider	8
1.1.4 Kompetanse.....	8
1.2. Guidekompetanse og -utdanning i norsk kontekst	10
1.3. Forslag om sertifiseringskrav for Svalbardguider	11
1.4. På veien til å definere problemstillingen	12
1.5. Problemstillingen.....	15
2. Litteraturgjennomgang / teoridel.....	16
2.1. Guiden som leder og samskaper av opplevelser.....	16
2.2. Oppgaver og artikler om guiden og guiderollen	18
2.3. Kompetansekrav i forskriften for Svalbard vs. tilsvarende i litteraturen	23
2.4. Oppsummering – samle trådene	25
3. Metodedel.....	26
3.1. Kritikk mot utvalget og metode	27
3.2. Gjennomføring av intervjuene	28
3.3. Vurdering av alternative metoder.....	28
3.4. Egenrefleksjon.....	28
3.5. Oppsummering metode	29
4. Resultater.....	29
4.1. Oversikt over respondentene.....	30
4.2. Oversikt over funnene i empirien.....	31
4.2.1 Instrumentell dimensjon.....	32

4.2.2 Lærende dimensjon	37
4.2.3 Relasjonell dimensjon	40
4.2.4 Koreografisk dimensjon	43
4.2.5 Miljømessig dimensjon	45
4.2.6. Refleksjoner rundt formell vs. erfaringsbasert kompetanse.....	46
5. Diskusjon.....	48
5.1. Diskusjon rundt den instrumentelle dimensjonen	51
5.2. Diskusjon rundt den lærende dimensjonen;	53
5.3. Diskusjon rundt den relasjonelle dimensjonen.....	54
5.4. Diskusjon rundt den koreografiske dimensjonen	55
5.5. Diskusjon rundt den miljømessige dimensjonen.....	56
5.6. Diskusjon rundt alle dimensjonene sammenstilt.....	57
6. Konklusjon	59
7. Referanseliste	65
8. Vedlegg	70
9. Tabeller og figurer.....	70

1. Innledning

I mitt virke som daglig leder for Visit Svalbard AS har jeg over en nær 10 årsperiode jobbet med gjennomføringen og videreutviklingen av SvalbardGuideOpplæringen, SGO (Visit Svalbard AS, 2023). Dette er et introduksjonskurs til guideyrket, etablert i 1998, eid av reiselivsbedriftene tilknyttet Svalbard Reiselivsråd. Etter en intensiv kursrekke over inntil 11 dager med teori og øving i felt, vil opparbeidet og dokumentert praksis kunne lede frem til autorisasjon som «Svalbardguide» på 6 ulike nivåer (byguide, dagstur sommer/vinter, felt sommer/vinter, breguide). Opplæringen har tilført Svalbards reiseliv flere hundre guider med en felles plattform i guideyrket, spesielt med henblikk på sikker og miljøforsvarlig ferdsel.

Som en spinoff fra SGO ble årsstudiet Arctic Nature Guide ANG (Universitetet i Tromsø, 2023) etablert i 2009, av den gang Høyskolen i Alta (nå UiT, Norges Arktiske Universitet). Studiet kan inngå som en del av et bachelorløp, og mange av dagens guider i Longyearbyen har sin utdanning nettopp fra ANG. Likevel har det aldri vært krav om at man skal ha SGO, ANG eller annen spesifikk guideutdanning/-opplæring for å jobbe med gjester i Svalbards villmark.

Tilsvarende er det også få konkrete, spesifikke krav som stilles til selskaper og deres guider for å kunne ta gjester med ut i norsk natur på fastlandet, uansett vanskelighetsgrad og risikobilde. Dette selv om f.eks. internkontrollforskriften (Lovdata, 2023) stiller generelle krav også til virksomheter som driver innen naturbasert reiseliv.

I oppgaven vil det bli nærmere belyst nettopp hvilke relevante kompetansekrav som kan eller bør stilles til de som skal guide gjester i norsk natur, og med Svalbard som empirisk utgangspunkt. Det vil særskilt bli vurdert hvorvidt det kan eller bør stilles differensierte krav, ut fra nærmere angitte karakteristika ved turene, som lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde. I litteraturen benyttet i oppgaven er en slik differensiering av kompetansekrav i liten grad belyst; det fokuseres gjerne på lengre turer, typisk mer kompliserte, og ofte med høyere grad av risiko. Dette kan tyde på et hull i kunnskapen som vanskeliggjør diskusjoner rundt hvilke kompetanser en guide innen naturbasert reiseliv bør ha.

I studien benyttes guidede turer ut fra Longyearbyen for å belyse problematikken, understøttet av intervjuer med guider. Her har jeg gjennom min jobb tilgang til relevante data og statistikker, samt innsikt i de ulike turenes beskaffenhet. I prosessen med å sirkle inn en presis

problemstilling, vil det innledningsvis bli gitt et kort omriss av guideopplæring/-utdanning i Norge i dag, samt et pågående arbeid med å forskriftsfeste kompetansekrav for guider på Svalbard. Men først noen sentrale definisjoner.

1.1. Sentrale definisjoner

1.1.1 Naturbasert turisme

«Naturbasert turisme kan defineres som reiser der hensikten er å nyte naturen eller oppleve uberørt natur» er en definisjon av Mehmetoglu (2007, s. 13). Selv om den er inne på sentrale elementer, så er det en svært vid definisjon. Stensland et.al. (2014) har laget en definisjon som følger; «Naturbasert reiseliv omfatter menneskers aktiviteter når de besøker naturområder utenfor sine vanlige omgivelser» (2014, s. 10). Jeg tenker sistnevnte er en definisjon som rommer mye av turismen til Svalbard og Norge for øvrig, med alt fra enkle fotturer i fjæra på Sørlandet og toppturer på ski på Sunnmøre, til hunde- eller snøskuterturer på Svalbard.

Adventure-turisme er et begrep som ofte brukes overlappende med naturbasert turisme, men de er ikke synonyme. Rantala et.al. (2016) viser til at adventure-markedet strekker seg langs en akse fra volumbasert, lavterskel og ekspertledet til de mer dyptpløyende og originale opplevelsene. Samtidig påpeker de at såkalt «slow adventure» gir muligheter for å kombinere lavterskelopplevelser med mer dyptpløyende opplevelser. Ifølge Røkenes et.al. (2015) skiller adventure-segmentet seg fra det naturbaserte til dels ut fra grad av risiko, ikke bare med tanke på ulykker, men også forhold som f.eks. endra turopplegg. Her støtter man seg på Adventure Travel and Trade Association (ATTA, 2023) som sier at det må være et element av oppfattet (og mulig faktisk) risiko ved en aktivitet for at den skal falle inn under «adventure». Naturbasert turisme på Svalbard kan dermed være adventure, men trenger ikke være det.

Når kompetansekrav for guider drøftes videre i oppgaven, så ligger det implisitt at det er naturbaserte aktiviteter mot vederlag som belyses. Med andre ord hvor en lønnet guide har ansvar for turen, og hvor turen er utenfor bosatte områder (i natur). Dette i motsetning til aktiviteter som gjennomføres uten guide, eller med en guide der tjenesten ikke betales for.

1.1.2 Guide; typer og roller

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (Hkdir, utdanning.no, 2023) definerer en guide som følger: «Ordet guide kommer fra fransk og betyr «veiviser». En guide leder

omvisninger og turer. Guiden er en formidler av kunnskap om byen, bygda, severdigheter, museum, institusjoner, i naturen til fjells, skogs eller til vanns, og lignende steder hvor besøkende ferdes». I og med at det er guiding i naturbasert turisme som belyses i oppgaven, så er det interessant at Hkdir spesifikt omtaler dette; «Du kan også jobbe som naturguide, og for eksempel ta med gjester på vandringer i naturen eller for å oppsøke viktige naturtyper eller leveområder for planter og dyr. Det kan være på fjellet, langs strender eller i sjøen. Dette krever spesialkunnskap og erfaring for å kunne vurdere risikoen og ivareta sikkerheten. Du må like å være ute i all slags vær. Guider kan også lede fjellturister på krevende fjellturer, dette krever svært spesialisert opplæring og trening. Det kan for eksempel være snakk om tindeveiledere. De er eksperter på klatring, brevandring, fjellskigåing, bratt skikjøring og skredvurdering. Det er i tillegg guider som er spesielt opplært for å kunne lede fotturer i fjellområder. Disse guidene har både god lokalkunnskap og planlegger turene etter deltakernes ønsker og kapasitet.» (utdanning.no, 2023)

Videre skriver Hkdir (utdanning.no, 2023); «Som guide kreves det at du har bred kunnskap om det fagfeltet eller området du skal guide i. I tillegg må guiden ha gode språkkunnskaper og ofte mestre flere fremmedspråk. Du må kunne organisere og ha evne til å omgås og ivareta gjestene på en god måte.» Hkdir bruker altså begrepet «naturguide», noe Norsk Naturguideforbund NNGF også gjør i sitt utdannelsesløp. På sine nettsider beskriver NNGF (2023) naturguiden som at «...har sitt virke som profesjonell leder og vert for kommersielle turistgrupper i natur. Naturguiden skal legge til rette for trygge, lærerike og naturvennlige opplevelser. Et av hovedformålene er å inspirere gjestene til reflekterte holdninger til og for bruk av natur.» NNGF poengterer at naturguiden har «bred og inngående kompetanse som guide for gjester i det naturbaserte reiselivet generelt», men understreker at aktiviteter som f.eks. guiding i alpint høyfjellsterreng eller padling med kajakk krever tilleggskompetanse.

I litteraturen som ligger til grunn for oppgaven benevnes guidens roller langs ulike dimensjoner. Som f.eks. i Cohens referanseverk «*The Tourist Guide - the origins, structure and dynamics of a role*» (1985), hvor han bruker stifinner og mentor, mens Weiler og Davis (1993) i tillegg drar inn begreper som organisator, underholder, gruppeleder og lærer. Atter andre, som Reisinger og Steiner (2006) og Vold (2015) ytterligere øker kompleksiteten ved å føye til roller som henholdsvis tilrettelegger og ressursforedrer. Flere kunne vært nevnt.

De teoretiske definisjonene nevnt over rammer greit inn oppgaven. De nevner en del av de ulike rollene en guide har, bl.a. som veiviser, vert, leder, organisator, formidler, lærer, inspirator, ivaretaker av sikker og naturvennlig ferdsel, samt innehaver av kunnskap om gruppedynamikk og ulike fremmedspråk. I tillegg nevnes mer u håndgripelige roller som å omgås og ivareta gjester, samt at guiden må ha inngående kunnskap om det området man ferdes i. Listen er lang og rollene mangfoldige, men uten at de nødvendigvis definerer hvilken kompetanse de ulike rollene krever. I kapittel 2, litteraturgjennomgangen, vil denne materien bli ytterligere belyst.

1.1.3 Sertifisering av guider

Selv om oppgaven ikke skal beskrive en sertifisering, så tangerer den på ulike måter temaet, som bl.a. angående det nevnte forskriftsarbeidet på Svalbard. Følgelig tas det med en definisjon på sertifisering i Store Norske Leksikon: «*Sertifisering er en formalisert form for evaluering som skal lede til utstedelse av et sertifikat eller merkeordning. Den utføres for en person, organisasjon eller et produkt. Hensikten med sertifisering av en person eller organisasjon er å få en bekreftelse på at vedkommende har den nødvendige kompetanse og ferdighet til å utøve sin virksomhet (...).*» (snl.no, 2023)

Selv om nevnte NNGF og SGO henholdsvis sertifiserer guider som har gjennomført ulike utdanninger eller kurs og opparbeidet praksis, så er disse altså verken påkrevd eller gir en beskyttet yrkestittel. Under avsnittene 1.2 og 1.3 henvises til de få formelle kravene som finnes utover det som følger av produktkontrollloven og interkontrollforskriften, i tillegg til en del frivillige ikke-obligatoriske utdanninger, kurs og kompetanseprogrammer som finnes i Norge i dag.

1.1.4 Kompetanse

Som en del av høringsgrunnlaget for feltsikkerhetsforskriften for Svalbard (Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2021) «Utkast til kurs- og læringskrav», hvor man med referanse til NOKUT (2021) definerer kompetanse som følger:

- Kunnskaper: *Kunnskaper er forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, fagområder og/eller yrker.*
- Ferdigheter: *Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter – kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter.*

- *Generell kompetanse: Generell kompetanse er å kunne anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig vis i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i utdannings- og yrkessammenheng.*

(vedlegg til høringsforslag 21/4952, s. 1)

Andersen og Rolland (2016) belyser i en artikkel naturguidens rolle opp mot økoturisme, med basis i læringsmotivasjon og læringseffekt. De definerer kompetanse som kunnskaper, ferdigheter og holdninger. Det siste kulepunktet over oppfattes også å romme nettopp holdninger, som fremholdt av Andersen og Rolland (2016), samt tar opp i seg de mer udefinierbare personlige egenskapene som forventes av en guide knyttet opp mot de ulike rollene som skal fylles (ref. 1.1.2). Departementenes definisjon på kompetanse, nyansert med Andersen og Rolland, synes relevant og tilstrekkelig for oppgavens formål, og blir brukt videre.

Skillet mellom formell vs. erfaringsbasert kompetanse er sentral i diskusjoner rundt krav til guider. Alle de ulike rollene nevnt i 1.1.2. krever spesifikke kompetanser – men hvordan tilegnes disse; på skolebenken, ute på guideoppdrag, eller som en kombinasjon av begge? Antagelsen er at det er en kombinasjon, men hvor skillelinjene går mellom hvilken grad av formell kompetanse som kan / bør knyttes til de ulike rollene. Dette vil oppgaven søke å belyse.

I oppgaven vil skillet mellom såkalte harde vs. myke ferdigheter (også «hard skills» vs. «soft skills») gå igjen. Ofte menes med harde ferdigheter konkrete kunnskaper og ferdigheter som man kan dokumentere at man har, gjennom f.eks. skolegang eller kursing. Innen guideyrket vil dette typisk f.eks. være tekniske ferdigheter som beherskelse av den aktuelle aktiviteten, som planlegging og organisering av tur, bruk av kart, kompass og GPS til navigasjon, vurdering av terreng, skadestedsledelse, kameratredning og førstehjelp, kunnskap om stedet og aktiviteten, etc. Også f.eks. ledelse, læring, kommunikasjon og formidling er viktige ferdigheter for en guide, og som formelt kan læres – men som i empirien i avsnitt 4 ofte også henvises til som myke ferdigheter. Myke ferdigheter oppleves gjerne å være mindre håndgripelige, og relateres ofte til som personlige egenskaper; noe man har. Personlighet og holdninger spiller inn, og hvor sosial / relasjonell kompetanse, empati og lederevner gjerne trekkes frem som viktige myke ferdigheter for en guide. I oppgavens avsnitt 4 vil dette skillet bli belyst, herunder hvordan harde og myke ferdigheter virker med og mot hverandre.

1.2. Guidekompetanse og -utdanning i norsk kontekst

Det finnes en del guidekurs og -studier i Norge, som f.eks. «Tindevegleder» (Nortind, 2023), «Friluftsliv og naturguide» (Høgskulen i Volda, 2023), «Osloguide» (Oslo Guideforening, 2023), og på Svalbard nevnte SGO (Visit Svalbard AS, 2023) og ANG (Universitetet i Tromsø, 2023); sistnevnte en del av bachelorgraden «Arktisk friluftsliv og naturguiding» ved UiT Alta, (uit.no, 2023). Også internasjonalt finnes det tilsvarende, og f.eks. Polar Travel Guide Association (PTGA, 2023) har utviklet en internasjonal standard det kan utdannes og sertifiseres såkalte polarguider etter.

Innenfor spesifikke aktivitetsområder tilbys det også opplæring/utdanning av turledere og guider, dog ikke direkte rettet mot guiding innen kommersielt reiseliv. DNT (Den Norske Turistforening, 2023) tilbyr f.eks. kurs for å bli turledere innen tradisjonelt friluftsliv. Padleforbundet (Norges Padleforbund, 2023) tilbyr kurs på ulike nivåer av padling, men som heller ikke er spesifikke guidekurs. I tillegg nevnes «Norsk MTB instruktør og guide sertifisering», (Norske Instruktører og Guider, 2023), og som utdanner terrengsykkelguider.

Som nevnt er det p.t. i Norge ikke krav om at guider innen naturbasert reiseliv skal ha formell utdanning eller sertifisering, utover det som på et generelt og overordnet nivå stilles gjennom internkontrollforskriften (Lovdata - internkontrollforskriften, 2023) og produktkontrollloven (Lovdata - produktkontrollloven, 2023). Et unntak er aktiviteten rafting, som har sin egen «Forskrift om sikkerheten ved rafting» (Lovdata, 2023), og som spesifiserer krav til bl.a. virksomheten, utstyret og guiden.

Så er det selvsagt et åpent spørsmål om hvorvidt kravene som stilles til virksomheter i nettopp de ovennevnte lovene er tilstrekkelig også med tanke på hvilken kompetanse en ansatt guide må ha, og som det er opp til arbeidsgiver å sørge for at har. Det at aktiviteten rafting har fått sin egen forskrift kan tyde på det motsatte, og det samme gjør det pågående arbeidet med å meisle ut guidekrav på Svalbard (Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2021). Her adresseres spesifikt sikker og miljøforsvarlig ferdsel i det naturbaserte reiselivet på øygruppen.

Det må understrekes at det har pågått en mangeårig debatt i Norge rundt behovet for nettopp å innføre krav til guidekompetanse innen naturbasert turisme. Oppgavens rammer tillater ikke å gå i dybden på dette, men det vises til bl.a. The Travel Inspector (Lange, 2023) som omtaler

NCE Tourism-Fjord Norway og Norsk Hotellhøgskole sin konferanse om temaet tilbake i 2013, samt til «Nasjonal Reiselivsstrategi 2030» som påpeker at vi «...*mangler offentlige ordninger for sertifisering av naturguider, ...*» (Innovasjon Norge, 2023, s. 37).

Det siste nye i denne debatten er at regjeringen ved næringsministeren i januar 2023 fremla en 5-punktsplan for reiselivet, hvor de lanserer en «godkjenningsordning for guider»; «*Regjeringen har satt i gang arbeidet med å utvikle en nasjonal godkjenningsordning for lokal- og regionguider, turledere og fjellførere i samarbeid med friluftsjektiserte organisasjonene.*» (Regjeringen, 2023, punkt 3). Hvor dette leder vites pt ikke, men det kan vanskelig forstås som annet enn en erkjennelse av at behovet for mer formalisert kompetanse for de som skal guide i norsk natur er til stede. Så kan man spørre seg om ikke perspektivet bør omfatte også kommersielt aktivitetsbasert reiseliv, ikke bare friluftsjektiserte organisasjonene.

1.3. Forslag om sertifiseringskrav for Svalbardguider

Høsten 2021 la JD og NFD (Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2021) frem et forslag til en feltsikkerhetsforskrift gjeldende for organisert ferdsel mot vederlag i Svalbards natur. Her gis blant annet Sysselmesteren på Svalbard i oppgave å utarbeide spesifikke kompetansekrav for guider som skal operere på øygruppen. Utgangspunktet er sikker og miljøforsvarlig ferdsel, i tillegg til basiskunnskaper om stedet, kulturen, naturen, historien, lokalsamfunn og øygruppas spesielle forvaltningsstatus. Det handler altså ikke om kompetansekrav og et utdanningsløp for å bli den ultimate Svalbardguide – kravene går utlukkende på forannevnte. Roller som formidler, veileder, vert og inspirator nevnt under 1.1.2. er ikke en del av oppdraget, ei heller andre roller beskrevet i litteraturen. Dette blir mer utfyllende beskrevet i kapittel 2.

Som leder for Visit Svalbard har undertegnede vært aktivt deltagende i arbeidet med feltsikkerhetsforskriften, både med å samle næringsaktørene rundt forståelse av og innspill til regjeringens høringsforslag, og deretter som deltager i en arbeidsgruppe nedsatt av Sysselmesteren på Svalbard (2022, vedlegg 2). Bidraget i sistnevnte er innlemmet i oppgaven som kunnskapsgrunnlag type «deltagende observasjon», og hvor deltagerne i arbeidsgruppen har gitt sin aksept til at erfaringene fra arbeidet kan refereres til i masteroppgaven. Styrker og svakheter ved denne dobbeltrollen vil bli belyst i metodekapittelet.

Det som har slått meg i arbeidet med guidesertifiseringen på Svalbard er følgende:

1. At det i forarbeidene ikke skilles på kompetansekrav ut fra turenens lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og variasjoner i risikobilde; det foreslås at det stilles samme krav til alle guider, uansett. Og kravene er de høyeste; uavhengig av turens beskaffenhet, så må guiden ha hele kompetansepakken – altså samme krav for en som skal guide en 2 timers fottur i flatt sommerterreng rett ut fra Longyearbyen, som en som skal lede en 10-dagers tur på ski på langs av Spitsbergen.
2. At kravene i all hovedsak er instrumentelle med tanke på sikker og miljøforsvarlig ferdsel; altså kompetanse bestående av teoretisk kunnskap og praktiske ferdigheter for å løse helt spesifikke, konkrete oppgaver, som f.eks. navigering, sporløs ferdsel, førstehjelp, søk og redning, isbjørnsikring, mm. Andre kompetanser, som vil beskrives i kapittel 2, som f.eks. personlige egenskaper, opplevelsesproduksjon og samskaping, guiden som verdiskaper, og guidens vertskaps- og lederrolle, er ikke en del av oppdraget fra departementene, og berøres følgelig heller ikke.

Denne erkjennelsen var det som satte meg på sporet av temaet for masteroppgaven, og også i stor grad definerer selve problemstillingen som nå skal belyses nærmere.

1.4. På veien til å definere problemstillingen

Da valget falt på å benytte masteroppgaven til å utforske kompetansekrav til naturguider, var utgangspunktet en antagelse om at det i liten grad eksisterer en konsensus rundt hva disse kravene skal være. Men etter hvert som mye litteratur på området er gjennomgått (ref. kapittel 2), og hensyntatt det omtalte sertifiseringskravet i regi av Sysselmesteren (ref. 1.3), så er erkjennelsen at utgangspunkt til dels har vært feil.

For det finnes en hel del artikler og oppgaver som beskriver nettopp slike krav, og mye bygger rundt det nevnte referanseverket til Eric Cohen (1985). Underveis i arbeidet med sertifiseringskravene på Svalbard, viste det seg også at det ikke er selve områdene guidene bør/må inneha kompetanse på det strides om; etter min oppfatning er man rimelig omforent om dette. Spesielt gjelder dette de mer instrumentelle ferdighetene, som går på sikker og miljøforsvarlig ferdsel. Men hvor det oppstår et skille mellom deltagerne i den nevnte arbeidsgruppen, er når man kommer inn på omfanget av krav, samt hvorvidt alle skal omfattes av de samme kravene uavhengig av guidingens / turens beskaffenhet.

I tillegg er det et sammenfallende trekk ved mye av litteraturen benyttet i oppgaven, at man tar utgangspunkt i turer av et visst omfang og med viss kompleksitet (ref. kapittel 2). Turer som gjerne omfatter overnatting ute i felt (og på Svalbard med isbjørnfaren som særegen faktor), og typisk med en høyere vanskelighetsgrad og et mulig annerledes risikobilde enn f.eks. kortere turer i bynære omgivelser. Denne sistnevnte type «enklere» turer, forstått som mer lavterskel og tilgjengelig for mer eller mindre alle, blir i liten grad berørt i litteraturen. Dette selv om Cohen (1985) etablerte en skillelinje mellom det han kalte «standardiserte turer» vs. «kompliserte turer». Men her gikk han mer inn på hvorvidt turene var mer type masseproduserte og enkle å kopiere, kontra mer skreddersydde turer som ikke like enkelt kan kopieres. Inntrykket er likevel at forskningslitteraturen helst fokuserer på de litt tøffere naturbaserte aktivitetene, noe som også understøttes av Rantala m.fl. (2016).

Svalbard-eksempler på «enklere turer» er bynære fotturer i terreng med lav risiko for farer eller ulykker, korte ekskursjoner med båt og beltevogn, sykling langs vei, eller korte turer med hundespann i flatt terreng. Et sentralt trekk ved disse er at man ikke er langt fra hjelp, om ulykken likevel skulle skje. Dette er turer som gjerne kan puttes i båsen «serieproduksjon», selv om denne type turproduksjon ikke nødvendigvis avgrenses av å være enkle, lavterskeltilbud.

På Svalbard har bransjen i fellesskap (Visit Svalbard AS, 2023) kategorisert alle kommersielle aktiviteter som selges via det felles bookingsystemet på visitsvalbard.com, ut fra vanskelighetsgrad, på en skala fra 1 til 5 (se tabell 1). I graderingen er det ikke kun gjestens fysiske forutsetninger som vektlegges, men også den enkelte turs karakteristika med tanke på f.eks. terreng og teknisk profil, og også gjestens tidligere erfaringer. Det har ikke blitt koblet på guidekompetansekrav til dette merkesystemet, men det kan likevel til en viss grad avledes ut fra kursplanen, læringsmål og kompetansemål i SGO (Visit Svalbard AS, 2023). I forbindelse med oppgaven har dette blitt satt opp tabellarisk:

Grad	Beskrivelse vanskelighetsgrader	Typiske turer	Allmen forståelse av kompetansebehov hos guiden - mtp sikkerhet og risioforståelse og -håndtering.
1	Passer for alle	Tilpasset bevelseshemmede, typisk innenfor bygrensene - men kan være utenfor og hvor isbjørnsikring inngår. F.eks. velvære, sightseeing, mat&drikke-opplevelser, besøk i hundegård, gruvebesøk.	Aktivitetsspesifikk kompetanse. Hvis utenfor bygrensene: isbjørnsikring. Ofte: basis førstehjelp.
2	Passer for de fleste	Kortere turer i og i umiddelbar nærhet av byen, med unntak av båtturer. F.eks. beltevogn, ATV-safari, fotturer i flatt terreng, fotosafari, sykkel langs vei, hundevogn.	Aktivitetsspesifikk kompetanse. Hvis utenfor bygrensene: isbjørnsikring. Ofte: basis førstehjelp.
3	Passer for de med normalt god form	Noe lengre turer, typisk 4-8 timer, ute i terrenget; ofte et stykke ut fra bosetning. F.eks. fotturer til bynære fjell, isgrottetur, kajakk, enkel snøskuter- og hundetur.	Aktivitetsspesifikk kompetanse. Isbjørnsikring. Basis førstehjelp (fall, brudd, hypotermi, frost, m.v.). Navigasjon (kart, kompass, GPS). Terrengvurdering (miljø, ras, skred, sjøis, bre, isgrotter, m.v.). Kameratredning. Redningstjenestene S&R (skadestedsledelse, kommunikasjon, evt nødcamp).
4	Passer for de med over gjennomsnittet god form	Noe lengre turer, typisk 6-10 timer, mer krevende / teknisk terreng; et stykke ut fra bosetning. F.eks. brattere fjell, lengre turer med hund og skuter, camper.	Aktivitetsspesifikk kompetanse. Isbjørnsikring. Basis førstehjelp (fall, brudd, hypotermi, frost, m.v.). Navigasjon (kart, kompass, GPS). Terrengvurdering (miljø, ras, skred, sjøis, bre, isgrotter, m.v.). Kameratredning. Redningstjenestene S&R (skadestedsledelse, kommunikasjon, evt nødcamp).
5	Denne aktiviteten krever meget god fysikk og over gjennomsnittet fysisk form	Lengre turer, typisk 6-12 eller flerdays, lengre fra bosetning, mer krevende / teknisk / variert terreng. F.eks. skuter og hundeslede, fjell +1000 meter, fysisk krevende ekspedisjoner.	Aktivitetsspesifikk kompetanse. Isbjørnsikring. Basis førstehjelp (brann, kullos, fall, brudd, hypotermi, frost, m.v.). Navigasjon (kart, kompass, GPS). Terrengvurdering (miljø, ras, skred, sjøis, bre, isgrotter, m.v.). Kameratredning. Redningstjenestene S&R (skadestedsledelse, kommunikasjon, evt nødcamp). Sikker camp.

Tabell 1: Visit Svalbard / Ronny Brunvoll

Slik ovenstående sammenstilling er utarbeidet, så ligger det implisitt at det er en viss sammenheng mellom vanskelighetsgrad og risikobilde, og hvor risikoen kan være høyere på mer krevende turer. Likevel er det ikke slik at en tur med høy vanskelighetsgrad har uakseptabel (sett fra gjestens ståsted) høy risiko, selv om systemet indikerer gjestens eget ansvar mtp valg av turer ut fra egne forutsetninger. Man kan også velge å lese tabellen slik at kravene til guidenes kompetanse må stilles høyere jo høyere vanskelighetsgraden er; vel å merke når vi snakker om sikker ferdsel. Dette er dog ikke beskrevet eller formalisert, og øvrige kompetansekrav er det ingen systemer på i dag, det er opp til den enkelte bedrift å vurdere.

Kobler man denne oversikten over vanskelighetsgrad til hvor mange turer innen hver kategori 1 til 5 som blir solgt på Svalbard (tabell 2), så ser man at ca. 69 % av turene er i de 2 enkleste kategoriene, mens kun ca. 8 % er i de 2 vanskeligste. Ca. 1 av 4 turer er på mellomnivå 3, uten spesielt høy vanskelighetsgrad, men hvor risikobildet ut fra bl.a. terreng og årstid kan variere.

Kategori tur	Antall turer i kategorien per mars 2023	Antall solgte turer i kategorien i 2019 (av totalen)	Andel av solgte turer
1	21	12120	17 %
2	60	36153	52 %
3	56	15985	23 %
4	29	4364	6 %
5	13	1387	2 %
Sum	179	70009	100 %

Tabell 2: Visit Svalbard / Ronny Brunvoll

Disse tallene indikerer at det kan være relevant å stille spørsmål ved om det er formålstjenlig og fornuftig å stille samme krav til guidene, uansett hvilken type tur det er snakk om. Utfordringen og mangelen ved de 2 oversiktene fra Visit Svalbard er likevel at de kun er sammenstilt mot kompetansekrav knyttet til sikker ferdsel. Alle øvrige kompetanser en guide kan eller bør inneha er i liten grad systematisert på samme vis, noe oppgaven videre vil belyse.

1.5. Problemstillingen

Basert på forannevnte utredning blir problemstillingen for oppgaven:

Hva er de ulike kompetansekravene for en guide i naturbasert turisme – og er det mulig og hensiktsmessig å stille forskjellige kompetansekrav ut fra en turs lengde / omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde?

Oppgaven skal belyse argumenter for og imot at det stilles forskjellige kompetansekrav ut fra turers beskaffenhet i form av lengde/omfang, terrengtype, vanskelighetsgrad og risikobilde. Det tas utgangspunkt i eksempler og empiri fra Svalbard, relevant litteratur, samt aktuelle kursbeskrivelser og studieplaner. Sikkerhet og miljøforsvarlighet er åpenbare områder å belyse, men også faktorer og roller tilknyttet bl.a. ledelse, kvalitet, læring og opplevelsesproduksjon.

Forskningsspørsmålene oppgaven tar sikte på å besvare er:

1. Er det basiskompetanse alle guider må ha, uavhengig av lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde?
2. Med basis i teoriene i valgt litteratur og den empiriske undersøkelsen; er det mulig og hensiktsmessig å differensiere kompetansekrav ut fra faktorer som lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde?

Oppgaven tar utgangspunkt i egenskapene ved selve turene for om mulig å svare opp problemstillingen, herunder krav som er knyttet til sikker ferdsel ref. avsnitt 1.4. Dette vel vitende om at andre forhold også kan spille inn og påvirke hvilke krav som kan/bør stilles til guidene. Gjestens beskaffenhet, forutsetninger, gruppesammensetning, heterogenitet og dagsform vil f.eks. være slike forhold, det samme kan uforutsigbare værforhold påstås å være. Men for å avgrense oppgaven belyses ikke disse forholdene videre, for slik å unngå at oppgaven blir altfor vid for et masterstudium.

2. Litteraturgjennomgang / teoridel

Guidens mange roller er beskrevet i ymse doktorgradsavhandlinger, masteroppgaver og artikler fra inn- og utland. Sentralt står bl.a. Cohen (1985) og Weiler og Davis (1993) samt en del av nyere dato, som Vold (2015), Røkenes et.al. (2015) og Andersen og Rolland (2018). Det er ikke mange relevante fagbøker å finne om temaet «guiding», verken generelt eller spesifikt for det som gjelder det naturbaserte. Det er dog fagbøker på ulike enkeltemner / fagområder som tillegges guiderollen, og som det også tidvis henvises i ovennevnte avhandlinger, oppgaver og artikler. Som relevant pensum fra masterstudiet kan nevnes ledelsesteori som «Lederskap. Person og funksjon» (Kirkhaug, 2015), og opplevelsesøkonomisk teori som «Å skape opplevelser. Fra OK til WOW» (Mossberg, 2007), og «Opplevelsesøkonomi» (Pedersen, 2012). I tillegg finner man i det forannevnte arbeidet med guidesertifisering på Svalbard interessante perspektiver, og som følgelig innlemmes i litteraturen, sammen med kursplanen for SGO (Visit Svalbard AS, 2023).

I det følgende vil den utvalgte generelle litteraturen om lederskap og opplevelsesproduksjon bli belyst først. Deretter følger en systematisk fremstilling av deler av litteraturen om guiderollen innen naturbasert reiseliv, samt en gjennomgang av de foreslåtte kompetansekravene for en fremtidig sertifiseringsordning for guider på Svalbard.

2.1. Guiden som leder og samskaper av opplevelser

I de fleste oppgaver om guiderollen, så betones funksjonen «ledelse» som viktig. I noen sammenhenger som leder (Løvoll & Einang, 2021), i andre som stifinner eller mentor (Cohen,

1985) (Varley & Medway 2011), og i atter andre som veileder (Johannessen, 2016) (Wilkens, 2017) eller motivator (Weiler & Davis 1993).

I guideyrket tyder mye på at verktøykassen som gjelder nettopp ledelse er velutstyrt, da det er mye litteratur om dette emnet. Med utgangspunkt i Kirkhaugs modell for lederskap (figur 1, 2015. s. 16), kan en leder med basis i tillit, autoritet, makt og etikk bygge sitt lederskap rundt sine trekk og sin atferd. Selv om oppgavens omfang og rammer ikke tillater et dypdykk i akkurat dette ene feltet, tas modellen med for å illustrere nettopp viktigheten av lederrollen en guide innehar, samtidig som den peker på de mange ulike rollene guideyrket består av.

Figur 1: Kirkhaug, R. (2019 s. 16)

I modellen viser Kirkhaug (2015) til tillit, autoritet, makt og etikk som 4 sentrale baser for å kunne uøve lederskap. Med utgangspunkt i hvem lederen ER (trekk) og hva lederen GJØR (atferd) belyses lederfunksjonen som en syntese mellom personlige egenskaper og en persons mer praktiske verktøykasse som kan brukes i ulike situasjoner hvor ledelse kreves.

I mye av litteraturen oppgaven er basert på, henvises det også til guidens og gjestenes overlappende roller som «samskapere» av opplevelser (Espeland, 2022) (Vold, 2015), og hvor det skal skapes verdi for gjesten (Røkenes et.al., 2015). I pensumlitteraturen om emnet (Mossberg, 2007) (Pedersen, 2012) fremholdes det såkalte «opplevelsesrommet», hvor gjest, personale og andre kunder bidrar til å «samskape» opplevelser innenfor definerte rammer (rommet). I oppgavens kontekst blir guiden for personale å regne, mens opplevelsesrommet er de naturomgivelsene en tur foregår i. Sammen skaper man de minneverdige opplevelsene, hvor guiden og gjestene spiller roller, med en mer eller mindre tydelig felles forståelse av disse rollene og selve samskapingsprosessen.

Etter min vurdering er det likevel begrensede muligheter for å finne faglitteratur som eksplisitt beskriver guiderolle og kompetansekrav knyttet til nettopp ledelse og samskaping, selv om

ovennevnte pensumlitteratur fra masterstudiet kan sies å være relevant. Derfor konsentreres litteraturutvalget ut fra det man har funnet av nettopp avhandlinger, oppgaver og artikler i tilknytning til temaet «guidekompetanse». Litteraturen som vektlegges videre er en blanding av norsk og internasjonal forskning på området, fra 80-tallet og fremover.

2.2. Oppgaver og artikler om guiden og guiderollen

I de rundt tjuetalls artikler, masteroppgaver og avhandlinger som legges til grunn for oppgaven, tangeres spørsmålet rundt hvilken kompetanse en guide innen naturbasert turisme må ha. I det påfølgende omtales noen av de mest sentrale.

I «The tourist guide – the origins structures and dynamics of a role» (Cohen, 1985) virker forfatteren å ha skrevet et referanseverk, som mye senere litteratur henviser til. Her påpeker forfatteren at guiding er et komplekst konsept, hvor guiden har flere roller. Han bruker begreper som stifinner vs. mentor, dvs. hvor den fysiske dimensjonen ved arbeidet ses i forhold til den mer åndelige. Selv om Cohen sier det er flere roller for en guide, opererer han med 2 kjernnivåer hvor guiden beveger seg mellom 4 dimensjoner: på **ledernivå** 1) den instrumentelle og 2) den sosiale, og på **mellomleddnivå** 3) den interaksjonelle og 4) den kommunikative. Ut fra dette definerer så Cohen 4 guidetyper, som ikke uten videre lar seg oversette til norsk; 1) original, 2) animator, 3) tour-leader og 4) professional. Cohen poengterer at det er et indre spenn og en dynamikk mellom de ulike kravene og rollene til en guide – og at dette gjenspeiler seg tilsvarende i møtet med gjestene. Han antyder videre i artikkelen (1985, s. 12/13 og 19) at det er ulike krav basert på ulike karakteristika ved turen, som lengde (1985, s. 12/13) og standardisering / kompleksitet (1985, s. 19). Videre nevner Cohen at guiderollen på korte turer, hvor det er lite tid for integrasjon med og i gruppa, blir guidens evne til å opprettholde «moral» spesielt viktig.

Weiler og Davis (1993) videreutvikler i sin artikkel Cohens arbeid, og slår også fast at guiding er et komplekst yrke med mange roller. De peker på mangelfull opplæring, og at svært få guider kan forventes å inneha alle egenskapene som skal til for å fylle alle rollene like godt. De opererer i utgangspunktet med 2 ulike fokus og 4 roller, men hvor de også utesker 2 nye roller. Det første er det de kaller «Tour Management», som har et gruppefokus og hvor de operer med 2 guidetyper; 1) den originale guiden - organisatoren, og 2) animator-guiden – underholderen. Det andre kaller de «Experience Management», som har et mer individfokus, med de to neste

spesifikke guiderollene; 3) kulturmegler – som har gruppeledelse som primærfunksjon, og 4) profesjonell guide – som fungerer som en lærer. Weiler og Davis påpeker at denne inndelingen er rettet mot turisten og opplevelsen - ikke omgivelsene. Derfor lanserer de 2 nye roller for guidene, innenfor en modell for miljøansvarlig turisme de kaller «Resource Management», nemlig rollen som 5) motivator – for å ivareta naturen, og 6) som naturmiljøfortolker.

Varley og Medway (2011) tar en mer økofilosofisk tilnærming, basert på arbeidet til filosofen Arne Næss. De tar utgangspunkt i 3 kjerneelementer ved økoturismen, som er 1) det er naturbasert, 2) det innebærer læring, og 3) det skal være bærekraftig. De konkluderer med at mer meningsfulle opplevelser kan oppnås gjennom naturguider, som tilrettelegger for innsikt og forståelse, som inntar en mentorrolle, og som bidrar til transformerende opplevelser for gjestene.

Røkenes et.al. (2015) tar utgangspunkt i guiden som verdiskaper for gjestene, basert på empiri fra terrengsykling og toppturer på ski. De skisserer opp forskjellene mellom naturbasert turisme og såkalt adventure-turisme, hvor skillelinjene bl.a. handler om grad av fysiske utfordringer, risiko og sikkerhet på tur. De påpeker at guideyrket er i gradvis utvikling, og de har utsket 5 dimensjoner ved det å guide innen adventuresegmentet; 1) en instrumentell dimensjon – med fokus på lederrollen, organisering, planlegging og gjennomføring, 2) en lærende dimensjon – med spesielt fokus på den aktiviteten som utøves, 3) en relasjonell dimensjon – med gruppefokus og egenskaper knyttet til f.eks. konflikthåndtering, motivasjon og dysfunksjonalitet i grupper, 4) en koreografisk dimensjon - med fokus på å engasjere gjestene i sin egen opplevelsesproduksjon, og til slutt 5) en miljømessig dimensjon – hvor ivaretagelse og vern av naturen har fokuset. De avledet dimensjonene og rollene i forbindelse med skiturer (flerdagers og dagsturer) og terrengsykling, og hvor de påpeker at gjester anser risikostyring og sikkerhet som svært viktig. Altså peker de på den instrumentelle rollen, hvor turplanlegging og lederskap inngår, og som det i konklusjonen pekes på er av ekstra viktighet i deres studie.

I avhandlingen «*Venner på tur. Naturguiding som relasjonell kunnskap*» (Vold, 2015) viser forfatteren til hvordan guida turer blir til i samspill mellom guide og gjest, samt hvordan kunnskap tilegnes gjennom det sosiale samspillet i gruppen. Vold påpeker også at det på Svalbard er en typisk uformalisert opplæringspraksis, det han kaller en «mesterlære» hvor en «førsteguide» har som jobb også å være mentor, veileder og lærer for en «andreguide». Vold

avdekker også at det er normalt blant guider å kartlegge gjester før og under tur, for å sikre flyt og unngå problemer; typeforståelser er viktig for guidenes utøvelse av jobben. Videre brukes kommunikasjon og rolledeling til å skape en felles visjon og avklare forventninger. Det er viktig for guidene at gjestene har eierskap til turen, sier Vold, både med tanke på innhold, kvalitet, risiko, mv. Harmoni og vennskap etableres enklere på lengre turer - på kortere turer, eller med mange gjester, er dette verre å få til. Konklusjonen til Vold er at guiding skjer i et dynamisk samspill; «*turene blir skapt i og av samhandlingen mellom turister og guider*» (2015, s. 251).

Varley og Semple (2015) vektlegger at guiden ikke bare må ha «hard skills», men også myke som vertskap, emosjonell intelligens og som tilrettelegger, mens Weiler og Black (2015) dokumenterer hvordan guiderollen har gått fra å være enveiskommunikasjon til koreografi og samskaping av opplevelser. Andersen og Rolland (2016) ser på naturguiderollen opp mot økoturisme, med basis i læringsmotivasjon og læringseffekt. De definerer kompetanse på 3 nivåer; 1) relasjonskompetanse, 2) regel-/ledelseskompentanse, 3) didaktikkompentanse. En guide skal være en tilrettelegger for opplevelse og læring, og guiden kan forsterke dette i møtet mellom gjest og natur. Samtidig vektlegger de lederrollen en naturguide har når de ferdes i naturen.

I sin masteroppgave «Safe Adventure» har Johannessen (2016) et fokus på «adventure tourism» og sikkerhet basert på en etnografisk studie av guider i det arktiske Norge. Her påpekes stressfaktoren ved guideyrket, med mye usikkerhet og varierende grad av opplæring. Systemer for risikostyring og sikkerhet er mangelvare hos flere operatører, og det er en mangel på sikkerhetskultur. Johannessen dokumenterer at guidene på en tur typisk skifter rolle gjentagende ganger, fra stifinner, til veileder, mentor, formidler, kompis, etc.

Rantala et.al. (2016) debatterer risikoens og spenningens rolle i «adventure tourism», som delvis kan sies å tangere naturbasert turisme - men hvor førstnevnte kan forstås å ha en større grad av fysisk utfordring ved seg. Risiko og spenning er en større del av adventure-segmentet enn i det naturbaserte reiselivet, ifølge forfatterne. Forfatterne viser til studier og artikler som konkluderer med at adventure-markedet strekker seg langs en akse fra volumbasert, lavterskel og ekspertledet til de mer dyptpløyende og originale (ekte) opplevelser. Samtidig påpeker de at såkalt «slow adventure» gir muligheter for å kombinere lavterskelopplevelser med mer dyptpløyende opplevelser.

Wilkens (2017) viser i sin masteroppgave til Cohens (1985) 2 guidetyper; pathfinder og mentor – dvs spennet fra å lede gjennom fysisk terreng til å mer være en mental veileder gjennom opplevelsene. Han viser til Vold (2015) og samskaping av opplevelsen gjennom interaksjonen mellom guide og gjester (relasjonell kompetanse). «Transparent føring» er et begrep Wilkens bruker, og viser til viktigheten av ærlighet og åpenhet, det å bringe gjestene inn i og være en del av produksjonen av en tur/opplevelser. Men dette kan kun skje inntil et visst punkt; guiden har uansett et objektivt sett større ansvar, påpekes det. Wilkens konstaterer at «transparent guiding» høyner sikkerheten på tur, men bidrar også opplevelsen i seg selv gjennom at risikoen også eies av deltagerne og at det bygges et «felles prosjekt».

Andersen og Rolland (2018) tar utgangspunkt i ANG og natur- og opplevelsesturer på Svalbard, samt Nils Faarlunds prinsipper for friluftsliv og fokuset på hard skills vs. rollen som lærer/utdanner. Ferdsløse etter evne (og erfaring), turplanlegging i gruppen (før turen), og det å involvere turdeltagerne i beslutninger (også underveis på turen) er viktige prinsipper. Man påpeker at prinsippene for friluftsliv brukt i kommersiell turisme gir økt opplevelsesverdi og høyere grad av læring. Naturguiden har fleksibiliteten til å håndtere den uforutsigbare naturen, samtidig som hen kan bygge erfaring og opplevelser i tett samspill med gjestene. Andersen og Rolland bygger dermed videre på funnene til både Vold (2015) og Wilkens (2017).

I håndboken «Risikostyring og HMS i naturbasert reiseliv» (Røkenes og Andersen, 2019) beskrives hvordan reiselivsbedrifter kan bygge opp et risikostyringssystem som tilfredsstiller norsk HMS-lovgivning. Forfatterne beskriver et styringssystem, som rammer inn jobben til guiden gjennom f.eks. arbeidstidsplaner, guidemøter og prosedyrer for møte med gjester. Samtidig slås det fast at naturen hvor guiden jobber i er uforutsigbar, og det samme er gjestene - ergo kan ikke regler og rutiner alene utgjøre sikkerhetssystemet. Forfatterne bruker begrepet «handlingskompetanse» om den sikkerhetskompetansen en guide i naturbasert reiseliv må beherske, og denne er vanskelig definerbar; «*Det finnes ikke entydige svar i noen sikkerhetsmanual, bok eller fasit på alle de ulike situasjonene guider vil møte ute i naturen. De beste svarene finnes i den erfaringen guiden har, hennes evne til å se og oppfatte helhetlig en kompleks situasjon og evnen til å fatte riktige beslutninger*» (Røkenes og Andersen, 2019, s. 57). Håndboken slår fast at teoretisk kompetanse ikke er tilstrekkelig for å gi en guide nødvendig kompetanse, det kreves erfaring fra «*en rekke situasjoner under ulike forhold i felt*» (Røkenes og Andersen 2019, s. 57). Videre henvises det til relasjonell kompetanse som en

nøkkelkvalifikasjon, siden det er situasjoner med gjester som er utgangspunktet. Det konkluderes med at i et sikkerhetsperspektiv må guiden ha kompetanser innen 3 hovedkategorier; 1) generell guide- og turlederkompetanse (handling, relasjonell og planlegge /lede), 2) sikkerhetskompetanse (førstehjelp, redning, HMS), og 3) aktivitetskompetanse på den spesifikke aktiviteten. Håndboken beskrives ikke i detalj hvordan denne kompetanse tilegnes, men viser til 1) formell utdanning og kurs, 2) dokumentert erfaring, og 3) intern opplæring.

Langhelle (2020) spør i sin masteroppgave om det behøves en sertifiseringsordning for guider i det naturbaserte reiselivet i Norge. Hun viser til naturguidens mange roller, fra stifinner, til moromaker og vurderer av restrisiko, til veiviser, sikkerhetsansvarlig og den som vurderer risiko og risikoreduksjon. Langhelle konkluderer med at det er ingen automatikk i at en sertifisering fører til økt kvalitet, samtidig som hun understreker at de personlige egenskapene hos en naturguide er svært viktig, sammen med oppdatert kompetanse i de mange rollene hen kan måtte utøve på tur.

Cheung diskuterer det å guide gjester med ulike kulturelle bakgrunner, med et spesielt fokus på kinesiske turisternes møte med arktisk opplevelsesturisme. Han vektlegger at “...an Arctic guide has a critical role as a gatekeeper for Arctic Regions” (Cheung, 2021, s. 126). Videre pekes det på at mistolkning av kinesiske gjester på tur i arktisk villmark medfører stress og konflikt mellom gjester og lokalbefolkning, men skaper også problemer i forhold til kriseledelse sett opp mot natur- og kulturverdier som ressurs. Guiden har en viktig rolle i kinesiske gjesters forståelse og opplevelse av arktisk natur og samfunn, og ikke minst for å ivareta sikkerheten deres. Kulturforståelse står her helt sentralt, ifølge Cheung.

Løvoll og Einang (2021) skriver i sin artikkel om åpenhet i lederskap, og hvordan guiden bruker dette som et verktøy for å lede gjestene i naturen. De viser spesielt til «autentisk lederskap», hvor selvinnsikt, relasjonelle ferdigheter, balansert styring og moralsk refleksjon er viktige egenskaper. I krevende omgivelser er evnen til «transparent guiding» innen kommunikasjon og lederskap avgjørende, ref. også Wilkens (2017). Nøkklene er 1) å se og 2) å være oppmerksom på og 3) tilnærme seg henholdsvis natur og mennesker. Nøkkelferdigheten for en naturguide, ifølge Løvoll og Einang, er evnen til å kommunisere. Utover dette må man ha et vidt spekter av ferdigheter for å fungere i rollen som guide, herunder også kulturforståelse.

Andersen, T.C. (2022) påpeker spennet mellom miljøbevisste guider og konsekvensene av turismeaktiviteten de er en del av på Svalbard, og hvordan de finner måter å navigere i dette spennet på, samt hvordan de «forhandler» mellom ulike «trade-offs». Hun skiller mellom heltids- og deltidsguider, hvor den første har guiding som profesjon (fast, frilans og sesong), mens den andre har det som midlertidig jobb (typisk student). En heltidsguide i Longyearbyen jobber mer utenfor byen og interagerer med gjestene i naturen, mens deltidsguider typisk jobber mer i og i tilknytning til byen. Derfor er risiko og sikkerhet, ifølge Andersen, en større del av jobben til førstnevnte.

Kirkhus skriver i sin masteroppgave (2022) om behovet for en sertifisering av norske naturguider, med basis i sikkerhetsperspektivet. Han argumenterer for at sertifisering av guider kan være en vei å gå, men ikke uten i samtidighet å fokusere på bedriftens interne sikkerhetssystemer. Han belyser bedriftens regelstyring sett opp mot egenskaper hos guiden, og drøfter effekten av interne regler og prosedyrer på guidens beslutninger. Kirkhus skriver videre at de fleste bedriftene har en tilnærming til sikkerhetsregler hvor «*De baserer seg på guidens kompetanse til å ta egne beslutninger*» (Kirkhus, 2022, s. 60). Dette tyder på at kompetanse i ledelse og det å mestre stress er sentrale kompetanser for en naturguide. Kirkhus sine funn samsvarer i stor grad med håndboken nevnt over (Røkenes og Andersen, 2019).

2.3. Kompetansekrav i forskriften for Svalbard vs. tilsvarende i litteraturen

I arbeidet med feltsikkerhetsforskriften på Svalbard (Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2021), skriver departementene (forslagsstiller) følgende om deres vurderinger rundt fremtidige kompetansekrav til guider; «*Departementene mener at det er viktig at alle som jobber som guide har tilstrekkelig kompetanse og ferdigheter når det gjelder generell sikkerhetshåndtering for sine gjester og omgivelsene guidene opererer i. Kompleksiteten vil avhenge bl.a. av typen aktivitet, hvor guidingen skjer og på hvilken årstid*» (Regjeringen, 2021, s. 30).

I forslaget til forskrift stilles det videre forholdsvis detaljerte og omfattende krav til hva en Svalbardguide skal kunne og beherske for å sikre trygg og miljøforsvarlig ferdsel; «*Innholdet i kompetansekravene er ment å omfatte grunnleggende temaer om sikkerhet i felt. Videre skal*

kompetansekravene hensynta de særegne forholdene som gjør seg gjeldende ved ferdsel på Svalbard. Kompetansekravene inkluderer både krav til praktiske ferdigheter og teoretisk kunnskap. Det foreslås at kompetansekravene skal inkludere, men ikke begrenses, til kunnskap om generell sikkerhet, håndtering av våpen og andre skremmemidler, ferdsel i ulike terrengetyper (skredterreng, bre og på sjøis), førstehjelp samt naturmangfold, historie, regelverk mv.» (Regjeringen, 2021, s. 31). I forslaget kapittel 3, forskriftens paragraf 7, konkretiseres disse punktene ytterligere.

Sammenstilt med læringsplanen for SGO (Visit Svalbard AS, 2023), så er det et stort sammenfall mellom kompetansekrav der og hos departementene. Der det likevel kommer til et avvik, er i forståelsen av hvorvidt det skal stilles de samme kravene til alle guider, uavhengig av hvilken tur som guides. Utgangspunktet for departementenes forslag til forskrift er nemlig at det må stilles samme kompetansekrav til alle guider, uavhengig av beskaffenheten til turene som skal guides (lengde/omfang, type terreng, vanskelighetsgrad og/eller risikobilde). Man foreslår altså at det stilles samme krav til alle guider, uavhengig av turennes egenart, og malen legges på høyeste nivå. Dette har avstedkommet mange diskusjoner, ikke minst i arbeidsgruppen bestående av aktører fra næring, organisasjoner og academia utpekt av Sysselmesteren for å meisle ut de endelige kravene (Sysselmesteren på Svalbard, 2022).

I sitt høringsforslag velger departementene altså ikke å skille på kompetansekravene ut fra forhold som sesong (vinter vs. sommer), terreng, varigheten på ferdselen, aktivitet eller opphold i felt, selv om de anerkjenner at det stilles generelt høyere krav til guidens kompetanse ved ferdsel i Svalbards villmark om vinteren enn om sommeren. Dette begrunner de med at de dermed utelukkende får guider på høyeste nivå (les: vinter), som følgelig kan jobbe hele året som guide og ikke behøver ytterligere sertifiseringer.

Ut fra dette kan man hevde at de foreslåtte kompetansekravene for svalbardguider er med basis i turer med en høyere vanskelighetsgrad og et mulig høyere risikobilde, og hvor turer på «lavere nivå» langs denne skalaen ikke «tilgodeses» med lavere kompetansekrav. Dette korresponderer til en viss grad med litteraturen som legges til grunn for masteroppgaven (ref. 2.2.), og hvor de fleste forfatterne tar utgangspunkt i nettopp lengre og potensielt mer krevende og risikoutsatte turer.

2.4. Oppsummering – samle trådene

I de forutgående avsnittene har det blitt forsøkt å belyse guideroller og -kompetanse ut fra generell litteratur, mer spesifikke artikler og oppgaver om temaet, samt arbeidet med å forskriftsfeste kompetansekrav for guider på Svalbard. De ulike forfatterne har mange ganger samme referanser i forskningen, typisk Cohen (1985). Og de bygger i større eller mindre grad på hverandres arbeid, men med varierende grad av overlapp. Samtidig har de forskjellige utgangspunkt og ulik vektning, og bidrar alle til den samlede kunnskapen.

Likevel vurderes Røkenes et.al. (2015) som ekstra relevant for oppgaven, siden måten de systematiserer de ulike kompetanseområdene på i sin artikkel antas å være hensiktsmessig i den påfølgende bearbeidingen av litteratur og empiri. Når Røkenes et.al. sine funn systematiseres i en tabell, så lar de seg tilsynelatende lett sammenligne med de øvrige artiklene, som f.eks.:

5 dimensjoner	Roller / kompetanser
Instrumentell dimensjon	Lederrollen
	Organisering
	Planlegging
	Utstyr
	Sikkerhet/systemer
	Gjennomføring
Lærende dimensjon	Lære aktiviteten
	Lære om omgivelsene
	Lære egne grenser
Relasjonell dimensjon	Gruppedynamikk
	Konflikthåndtering
	Motivasjon
	Dysfunksjonalitet
Koreografisk dimensjon	Engasjere gjesten
	Forestilling; dramaturgi
	Samskape opplevelser
Miljømessig dimensjon	Ta vare på natur
	Verne natur

Koblinger til litteraturen:

Vold (2015) skriver om det sosiale samspillet, eierskap, samskaping og forventningsavklaring, Varley & Semple (2015) om vertskap, emosjonell intelligens og tilrettelegging, og Weiler & Black (2015) om koreografi og samskaping. Wilkens (2017) beskriver transparens, eierskap og samskaping, mens Andersen og Rolland (2018) bl.a. vektlegger det å involvere deltagerne. Løvoll og Einang (2021) er inne på åpenhet i lederskap, samt relasjonelle ferdigheter, kulturforståelse og kommunikative ferdigheter, mens Cheung (2021) vektlegger kulturforståelse.

Tabell 3: Røkenes et.al (2015) / Ronny Brunvoll

Så godt som alle elementer hos disse, og flere av de øvrige artiklene, kan altså i stor grad tickes av i tabellen over. Det kan være litt ulike begreper, definisjoner og vektlegging, men sammenhengene fremstår som tydelige. Tabellen vurderes dermed som relevant for videre bruk i oppgaven, og da spesielt opp mot kapittel 4, hvor den kan bidra til å systematisere funnene fra intervjuene.

3. Metodedel

Oppgaven tilnærmes ved hjelp av kvalitativ metode, da refleksjoner fra kompetansepersoner anses som en mer relevant tilnærming til problemstillingen enn en tallmessig analyse. Dette antas å kunne gi mer presise resultater, samtidig som det trolig vil være vanskelig å bryte oppgavens bestanddeler ned til enklere målbare parametere som en kvantitativ analyse vil kreve. Metodedelen bygger på «Hvordan gjennomføre undersøkelser» av Jacobsen (2015, s. 146-159), og hvor åpne individuelle intervjuer ble valgt som metode. Ifølge Jacobsen er dette spesielt egnet når vi ønsker å få enkeltindividets fortolkninger av spesielle fenomener, noe som synes å være tilfelle for oppgavens problemstilling.

Intervjuene er gjennomført med fagpersoner innen utdanning og utøvelse av guideyrket i norsk naturbasert reiseliv, de fleste med erfaring fra både fastlandet og Svalbard. Aktuelle respondenter var guider, ansvarlige i guidefirma, akademia og organisasjoner. Et minimumsnivå og -bredde av erfaring ble vurdert som viktig i utvelgelsen, og ble satt til at respondentene må ha jobbet i minst 2 år som guide, og i minst 2 ulike sesonger (f.eks. vinter og sommer). Med bredde i erfaringsgrunnlaget hos guidene som intervjues menes at de ikke kun skal ha erfaring fra én type tur per sesong, men at de har erfart ulike typer turer mtp lengde, gruppestørrelse, vanskelighetsgrad, risikobilde, mv. Gjerne også overnattings, halvdags-, og dagsturer, som er typiske skiller på Svalbard, og hvor kravene til guidens kompetanse kan antas å variere langs de forannevnte dimensjonene.

Kontakt ble tatt direkte med kandidater man antok oppfylte kravene til erfaring nevnt foran, samtidig som en post på en lokal Facebook-side ble lagt ut og hvor kandidater ble bedt om å melde seg. Det er anslagsvis rundt 150 personer som jobber som guide i det landbaserte reiselivet i Longyearbyen (i motsetning til det sjøbaserte; cruise og ekspedisjonscruise) gjennom året, flest i sesongene «solvinteren» og «polar sommeren». Guidene er en heterogen gruppe med tanke på nasjonalitet og kjønn, og kommer fra ulike land, også ikke-europeiske. Samtidig er de mer homogene når det kommer til alder, det er ikke mange over 50 år som jobber fast som guide – spesielt de mer fysisk krevende turene synes å «tilhøre» ungdommen.

Totalt 7 guider, 6 menn og 1 kvinne, er intervjuet i forbindelse med oppgaven, i tillegg til at forfatteren har vært observerende deltager i Sysselmesterens arbeid med å definere kompetansekrav for guider på Svalbard. De 7 guidene har alle omfattende guidepraksis fra

Svalbard, herunder også på ledernivå og/eller som lærer/underviser/instruktør for andre guider. Tabellen innledningsvis i kapittel 4, hvor navnene er fiktive, viser en oversikt over status, utdanning, erfaring, nasjonalitet og aldersgruppe.

3.1. Kritikk mot utvalget og metode

Utvalget kan kritiseres for å være smalt, spesielt med tanke på kjønnsfordeling og nasjonalitet, samt det at ferske guider ikke involveres. Utgangspunktet var kjønnsbalanse, men hvor 2 av de aktuelle kvinnelige respondentene var i Antarktis på jobb da intervjuene ble gjennomført. Det kan påstås at med flere kvinnelige respondenter, evt også yngre og med flere nasjonaliteter representert, så kunne svarene ha blitt noe annerledes. Det er dog ingenting konkret som indikerer dette, selv om muligheten altså heller ikke kan underslås.

Tross dette vurderes utvalget å dekke tilstrekkelig bred erfaring fra ulike typer ferdsel, på alle terreng og underlag, gjennom hele året. Erfaringen til den enkelte er også lang og bred, hvor de fleste har vært innom mange former for guiding; fra kajakk- og fotturer til vinterturer med ski, hund og snøskuter. Lengden og bredden i erfaringen anses som viktig for at de skal kunne reflektere rundt kravene som stilles til guider avhengig av det som etterspørres i problemstillingen; om det er ulike krav til guidene ut fra turenens lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde. Ideelt sett kunne flere vært intervjuet, men vurderingen er at dette utvalget har gitt tilstrekkelig innsikt i det oppgaven etterspør. Dette bekreftes også av at det utover i intervjuene viste seg at svarene dreide seg rundt det samme; det var få nye elementer bragt inn av de sist intervjuede.

Intervjuobjektene befinner seg hovedsakelig i Longyearbyen, noe som muliggjorde intervju ansikt til ansikt. Ifølge faglitteraturen er dette spesielt godt egnet for å skape tillit mellom intervjuer og respondent, og hvor det ligger til rette for god flyt og gjennomføring. Samtidig er det krevende med tanke på såkalt intervjuereffekt, hvor den som intervjuer mer eller mindre bevisst kan påvirke / farge / lede intervjuet i en eller annen retning. Dette var intervjuer spesielt obs på, siden man selv jobber opp mot guideselskaper og guider, og som tidligere beskrevet i tillegg er engasjert i både guideopplæring og guidesertifisering på Svalbard. Dette er ytterligere beskrevet i avsnitt 3.4.

3.2. Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i tråd med krav fra Norsk Senter for Forskningsdata (NSD), hvor det bl.a. ble opplyst om formålet med intervjuene, anonymitet og mulighet for å trekke seg fra oppgaven til enhver tid. Prosjektet er godkjent av NSD, med referansenr. 699799.

Selve intervjuene ble foretatt der det passet intervjuobjektet best. Intervjuet ble strukturert ved at problemstillingen ble forklart med basis i litteraturen, og hvor intervjuer også hadde en liste over områder man forsøksvis skulle være innom i løpet av intervjuet. Deretter fikk respondenten i størst mulig grad snakke fritt, samtidig som det ble brukt oppfølgings spørsmål hvis det var noe som ble ønsket utdypet, eller noe ikke ble besvart. Min opplevelse var at rammene for intervjuene fungerte, og at det som kom frem og er gjengitt i oppgaven er respondentenes synspunkter med liten grad av innvirkning fra intervjuerens side.

3.3. Vurdering av alternative metoder

Opgaven kunne ha blitt løst ved en kvantitativ tilnærming, og gått bredere ut til en større mengde respondenter enn intervjuer tillater. Årsaken til at denne metoden ble valgt bort, er det forfatteren oppfatter som en kompleks materie som ikke enkelt lar seg få over i kvantifiserbare størrelser. Med kompleks menes her begreper som «naturbasert», beskrivelsene av de ulike guiderollene, og at forskjellene i turene det tas utgangspunkt i (lengde/omfang, terreng, sesong, vanskelighetsgrad, mv), ikke er entydige størrelser. Følgelig krever problemstillingen og forskningsspørsmålene at man kan forklare hva som menes, og samtidig åpner for refleksjon over det sammen med respondentene. Dette tillater ikke en kvantitativ undersøkelse i samme grad som kvalitativ metode som intervju er.

3.4. Egenrefleksjon

Rollen som daglig leder i Visit Svalbard innebærer et ansvar for gjennomføringen av Svalbard-GuideOpplæringen SGO. De fleste av intervjuobjektene kjenner til dette, og det kan tenkes å ha påvirket samtalene, eventuelt gjort noe med balansen mellom intervjuer og intervjuobjekt. Dette har blitt forsøkt motvirket gjennom å klart uttrykke ovenfor de som er intervjuet, at det er studenten Ronny de nå snakker med – ikke en leder i Svalbards organiserte reiseliv. Mitt inntrykk er at dette har blitt anerkjent, og at intervjuene har kunnet foregå på fritt grunnlag.

Det kan stilles spørsmål ved om oppgavens utgangspunkt i Svalbard-turismen, hvor tallgrunnlag og de fleste respondentene hører hjemme, kvalifiserer for å si noe om krav til naturguider i resten av landet. Samtidig kan man argumentere for at turismen på Svalbard har en svært høy andel av nettopp guidaturer i naturen, og med et stort antall guider med bred erfaring under forhold som ofte kan være mer krevende og risikoutsatt enn det man normalt finner på fastlandet. Så det antas derfor at overføringsverdi er til stede, og mulig i større grad enn om man skulle gjort motsatt øvelse og generalisert for Svalbard med erfaringer fra fastlandet. Et poeng her er også det faktum at flere av respondentene selv uttrykker at det er på Svalbard standarden blir satt med tanke på naturguiding, ref. kapittel 4.

3.5. Oppsummering metode

Gjennom ovenstående forstås metoden beskrevet slik at kravene til forskningskvalitet er ivaretatt. I forhold til validiteten, så anses resultatene fra undersøkelsen å være gyldige internt, altså at de sier noe om kravene til det å være guide på Svalbard. Det er godt mulig den kan ha en viss ekstern gyldighet også, men gitt at noen av forholdene for guiding på Svalbard er spesielle kontra på fastlandet, så kan det sies at denne er svakere. Dette belyses i konklusjonen.

Hva gjelder oppgavens troverdighet, så forstås den å hvile på kravene til reliabilitet som beskrevet i pensumlitteraturen (Jakobsen, 2015). Problemstillingen og forskningsspørsmålene anses som relevante, og respondentene snakker med den autoriteten deres kunnskaper og erfaring fra guideyrket gir. Forfatteren mener oppgaven fremstår som konsistent og troverdig, og hvor også de etiske avveiningene er ivaretatt, herunder krav til redelighet.

4. Resultater

I dette kapittelet sammenfattes intervjuobjektene reflekser rundt kompetansekrav for naturguider, gitt gjennom ca. halvannen times lange intervjuer. Innledningsvis tas en gjennomgang av hvem de er; utdanning, erfaring og kompetanse. Dernest systematiseres innspillene de har kommet med.

Svalbard er i stor grad referansepunktet for oppgaven, noe som også gjelder for intervjuobjektene, som alle har erfaring med guiding på øygruppen. Dette anses ikke som en svakhet for oppgaven, som beskrevet under metoden i kap. 3, gitt at den høye andelen av organisert

ferdsel med lønnet guide ut fra Longyearbyen gir en solid base for faktisk å kunne mene noe om problemstillingen. Samtidig som guiding i naturen på Svalbard kan sies å være mer omfattende, «vanlig» og mer utviklet enn de fleste steder på fastlandet, så er det også spesielle trekk ved reisemålet som fordrer spesifikke krav til guidene. Som f.eks. behovet for sikring mot isbjørn, men også de spesielt utfordrende geografiske, terreng- og værmessige forholdene som eksisterer på 78 grader nord. Flere av respondentene har i tillegg erfaring fra guiding på fastlandet, men de peker selv til Svalbard som stedet som setter standarden.

4.1. Oversikt over respondentene.

Som nevnt i metoddelen er 7 personer blitt intervjuet i forbindelse med oppgaven. Disse fordeler seg som følger, og med fiktive navn:

Nr.	Fiktivt navn	Status	Utdanning	Erfaring	Nasjonalitet	Alder
1	Frank	Guideleder, guide, instruktør	SGO	11 år	Svensk	40-50
2	Alex	Guideleder, guide, instruktør	ANG	10 år	Norsk	20-30
3	Curt	Guide, instruktør	ANG, SGO, våtkort	15 år	Svensk	30-40
4	Egon	Guideleder, guide, instruktør	ANG	6 år	Norsk	20-30
5	Stefan	Akademiker, guide	Nortind, ANG	23 år	Norsk	40-50
6	Mona	Guide, instruktør	Naturguide, SGO	30 år	Svensk	50-60
7	Markus	Akademiker, tidl. guide	ANG, master	14 år	Norsk	30-40

Tabell 4: Ronny Brunvoll

Alle respondentene har i tillegg til utdanning og/eller opplæring type ANG (Arctic Nature Guide) og SGO (SvalbardGuideOpplæringen) også omfattende kursing innen områder som bl.a. førstehjelp, breredning, breferdsl (snødekt og blåis), snøskred, ferdsl på sjøis, søk og redning, mv. Felles for alle er at de kontinuerlig fyller på med ny kompetanse, og også jevnlig vedlikeholder opparbeidet kompetanse gjennom øving. Alle understreker at det er et konstant behov for oppdatering og trening, spesielt på det de forstår som «hard skills», og som angår navigering, sikkerhet, risikovurdering, førstehjelp, samt trene med søk og redningskapasiteter.

Samtidig som respondentene påpeker dette, så er det interessant at de vektlegger viktigheten av mer myke ferdigheter som ledelse, veiledning og formidling, samt det å skape gode opplevelser for og sammen med gjestene. Men dette er også kompetanser som virker å være mer diffuse, og som de ofte refererer til som personlige egenskaper. Dermed blir de også mindre presise og håndgripelige, og derigjennom også vanskeligere å stille eksakte kompetansekrav på, ifølge respondentene. Dette uttales vel vitende om at både ledelse og formidling er fagdisipliner det både finnes kurs og utdanninger i, noe flere av dem også er innom.

4.2. Oversikt over funnene i empirien

Som utgangspunkt for analysen av empirien, vil matrisen i tabell 3 i avsnitt 2.4. benyttes. Denne er basert på forskningen til Røkenes et.al. (2015), og vurderes relevant selv om denne masteroppgaven ikke spesifikt går på verdiskapingselementet, som er forfatterens inngangsverdi i sin forskning. Svarene systematiseres ut fra de 5 dimensjonene som forfatterne peker på i forhold til guidekrav: a) en instrumentell dimensjon, b) en lærende dimensjon, c) en relasjonell dimensjon, d) en koreografisk dimensjon, og e) en miljømessig dimensjon.

Den aktuelle forskningen til Røkenes et.al. (2015) er knyttet opp mot 2 spesifikke aktiviteter; flerdagers og dagsturer på ski, samt terrengsykling. Begge deler såkalt «adventure»-turisme, ref. 1.1.1., hvor forfatterne påpeker at risikostyring og sikkerhet er helt sentrale elementer for den opplevde verdien av turen. Selv om de fleste av aktivitetene på Svalbard, som intervjuobjektene i all hovedsak har sin erfaring fra, kanskje ikke faller 100 % inn under adventure-begrepet, så vurderes likevel de 5 dimensjonene som relevante. De antas følgelig å kunne fungere for å systematisere svarene. Dette ikke minst fordi nettopp vurderinger rundt risiko og sikkerhet er helt sentrale elementer i turproduksjonen i Svalbards reiseliv, gitt de spesielle klimatiske forholdene og terrenget man beveger seg i og på. Det kan sågar stilles spørsmål ved om ikke isbjørnfare og behovet for våpen på tur på Svalbard alene kvalifiserer for adventure-merkelappen - men det er av mer kuriøs interesse.

I de neste avsnittene vil svarene fra intervjuobjektene bli systematisert inn under tilhørende dimensjoner, og forsøkt belyst mot teoretiske perspektiver hentet fra litteraturen. Respondentene har blitt bedt om å gi sine refleksjoner rundt kompetansekrav til guidene ut fra turenes særegne karakteristika, noe som går rett i kjernen på problemstillingen. Videre har det under intervjuene med respondentene blitt fokusert på forholdet mellom såkalte «hard skills» og «soft skills», ref. 1.1.4., og hvor førstnevnte går på både det å inneha kunnskaper og ferdigheter nødvendig for kunne beherske selve aktiviteten, samt det å planlegge, organisere og lede med tanke på sikker og miljøforsvarlig ferdsel. De mykere ferdighetene handler ifølge respondentene om forhold som personlige egenskaper, vertskap, relasjonelle ferdigheter, kommunikasjon, formidling og samskaping. Men som oppgaven også vil vise; det respondentene tenker på som myke ferdigheter er ikke nødvendigvis det; det kan også vises til som helt konkrete kunnskaper og ferdigheter som kan læres og trenes på.

I intervjuene ble respondentene bedt om å reflektere rundt hvilke harde og myke ferdigheter som kreves av en guide på ulike turer. I ettertid kan det anses som en svakhet ved intervjuene at svarene til dels har blitt gitt med en underforstått forståelse av hva som kreves av harde, instrumentelle ferdigheter på f.eks. en tur med kajakk, hund eller snøskuter. Respondentene har derfor i stor grad fokusert på det de oppfatter som myke ferdigheter som understøtter de harde – eller som sågar er en forutsetning for at de harde, instrumentelle ferdighetene kan beherskes av en guide. Denne mulige svakheten er hensyntatt videre i oppgaven.

Merk at alle sitatene under er transkribert fra intervjuer gjennomført i desember 2022 og januar 2023. Sitatene er satt i «kursiv med apostrofe rundt».

4.2.1 Instrumentell dimensjon

Ifølge Røkenes et.al. (2015) har guidingens verdiskaping en instrumentell dimensjon, hvor det er et fokus på lederrollen, herunder organisering, planlegging og gjennomføring av turene. De vektlegger også den kunnskapen og de ferdighetene guidene har for å ivareta sikkerheten, herunder å beherske det utstyret som kreves for å gjennomføre turen og for å håndtere uforutsette hendelser som krever f.eks. søk og redning. Denne dimensjonen må også ses opp mot de systemene virksomhetene har for risikostyring og HMS, som bl.a. Røkenes og Andersen (2019) har beskrevet i sin håndbok. Her påpeker de hvordan systematisk arbeid med å kartlegge og analysere risiki kan overføres til en sikkerhetsplan, som rammer inn arbeidet til guidene og beskriver den guidekompetansen som kreves på spesifikke turer.

Ut fra intervjuene er det stor enighet om de tekniske ferdighetene som må til for å guide med tanke på sikker og miljøforsvarlig ferdsel. Teknisk beherskelse av selve aktiviteten ligger i bunn, hvorpå kunnskaper og ferdigheter rundt spesielt navigasjon, kommunikasjonsutstyr, sikker og sporløs ferdsel, kameratredning, isbjørnsikring, førstehjelp, skadestedsledelse og søk & redning er implisitt i alle turer. Samtidig uttrykker respondentene at det nok er store forskjeller de ulike aktivitetstilbyderne imellom for hvordan de tilnærmer seg den overordnede sikkerhetskulturen i bedriften, og også hvordan de ansatte guidene skal tilegne seg den påkrevde instrumentelle kompetansen. Det antas at de største bedriftene i større grad har etablerte systemer for sikkerhet og kompetanse enn mange av de mindre.

Samtidig som det er en stor grad av felles forståelse for den instrumentelle kompetansen naturguider på Svalbard må ha, så er det også slik at dette er kompetanse som det krever stadig

påfyll av og trening på. Som respondent Frank, guideleder i en større aktivitetsbedrift på Svalbard, sier; *«Det er alltid noe å lære – og først etter 3-4 år er man en «god guide». Ferske skuterguides lar vi i vårt firma ta skredkurs, førstehjelpskurs og SGO. Det første året de guider får de lettere turer rent teknisk sett, og jobber da sammen med en erfaren guide. Fra år 2 blir det mer og mer krevende, og først fra år 3 er de selvgående.»*

Frank vektlegger at guiden opparbeider erfaring tilpasset nivået, man kastes ikke ut på dypt vann fra dag 1. Tekniske ferdigheter utvikles gjennom praksis, og under veiledning av en mer erfaren guide, ifølge Frank. Kompetanseoverføring er noe Vold (2015, s. 37) også påpeker i sin oppgave, hvor han skriver at det på Svalbard er en utstrakt typisk uformalisert opplæringspraksis, det han kaller *«en form for mesterlære»* med førsteguide og hjelpeguide.

Som nevnt i innledningen under 4.2, så kobler respondentene i stor grad de harde og de myke ferdighetene sammen. Budskapet er at alt du har lært av kunnskaper og tekniske ferdigheter ikke effektivt kan tas ut i praksis uten at man understøtter med mykere ferdigheter. Dette preger refleksjonene i flere av intervjuene, og som ofte tangerer «relasjonelle ferdigheter» (ref. 4.2.3). Som hos Frank, som understreker at personligheten til guiden spiller en viktig rolle. Han fremhever bl.a. evnen til å takle stress, om man søker trygghet eller risiko, om man er innadvendt eller utadvendt, osv. *«Hvem som helst kan ta SGO og ANG, men alle er ikke fysisk og psykisk i stand til å ta med gjester på tur»*, slår Frank fast. Spesielt på lengre turer mener Frank at de personlige egenskapene til guiden er vel så viktige som hard skills; *«...det som skaper entusiasme, men som samtidig også signaliserer til gruppen at du er en trygg person.»*

Alex mener «hard skills» i hundekjøring er viktig, men at det har blitt stadig viktigere med «soft skills». Med hard skills mener han bl.a. å kunne håndtere uforutsette hendelser (ulykker, vær, skred, kulde, ...). *«For meg handler soft skills bl.a. om det å gjøre en tur så komfortabel som mulig uansett vanskelighetsnivået. Men også at du evner å overbevise gjesten om at alt går fint, at du har kontroll, uansett hvor jævlig det er»*, sier Alex. Han understreker at det å skape tillit og føle trygghet er viktigst uansett type tur, uavhengig av hvor kompleks eller enkel den er. Dette understøttes av Kirkhaug (2015) sin forskning rundt tillit og autoritet som forutsetninger for effektiv utøvelse av ledelse. Alex legger til at *«...soft skills er det viktigste for å unngå ulykker skader og ulykker – det som kommer før du må bruke hard skills. Du kan terpe på hard*

skills – du kan lære teorien om hvordan håndtere og organisere en gruppe. Men du kan aldri lære deg å være utadvendt, det må du ha i deg.»

Men man kan være guide uten disse myke egenskapene, understreker Alex, men da bør det være i det han kaller «*lavterskelguiding*», med lav risiko og begrensede krav til tekniske ferdigheter. Alex påpeker videre at det i hundekjøring er så mange x-faktorer, og med stort potensiale for uhell helt i starten av aktiviteten, at det er viktig for guiden å «*ta frem befalsstemmen*» når det må til. Disse perspektivene understøttes av forskning, som Røkenes et.al. (2015) og Varley & Semple (2015). Sistnevnte påpeker at guidens rolle ikke bare krever hard kompetanse, men også mykere som vertskap og emosjonell intelligens. Dette tangerer relasjonelle ferdigheter, som vi kommer tilbake til under 4.2.3.

Egon vektlegger kompleksiteten ved guiderollen, som veiviser, historieforteller og fortolker, en forståelse som er vektlagt i mye av litteraturen oppgaven bygger på, som henholdsvis Cohen (1985), Reisinger og Steiner (2006) og Espeland (2022). Dette i tillegg til å kunne ta vare på sikkerheten, og hvor det kreves mer jo mer krevende og risikoutsatt turen er. Stefan understøtter dette konkret; «*Kjører du skuter over bre, utenfor de opptråkka løypene, så må du etter mitt syn ha brekompetanse. Kompetansen er avhengig av risikoen du møter underveis*», sier han.

Faktorer som risiko og sikkerhet påpekes flere steder i litteraturen, som bl.a. Røkenes og Andersens håndbok (2019) og i forskning av Andersen og Rolland (2018). Når det kommer til hard skills vs. soft skills og personlige egenskaper, så mener Egon at på lengre turer må soft skills ligge i bunn for guiden. «*Soft skills kan ikke læres på skolen – men det kan utvikles over tid, i jobb. Hard skills er enklere, de kan man identifisere og lære i større grad,*» påpeker Egon.

Mona vektlegger at alle guider må beherske basis sikkerhet – gjestene skal komme trygt hjem. Hun trekker frem turplanlegging, transport, snøskred og isbjørnfarene som spesielt viktige kompetanseområder, samt det å beherske arktisk førstehjelp, noe som samsvarer med håndboken til Røkenes og Andersen (2019). Gode basiskunnskaper om stedet du skal guide på, og det du skal guide om, er også basis hard skill, etter Monas erfaring. Dette understøttes av Espeland (2022), som sier at solid teoretisk kunnskap hos guiden er et krav fra gjestenes side.

Ifølge Markus må guiden beherske mange ulike roller, samtidig som det også er mange tekniske egenskaper man må ha i yrket. Det er ofte her diskusjonen går når man snakker om

kompetansekrav, de typisk harde egenskapene knyttet til navigasjon, sikkerhet, førstehjelp, osv. «For meg blir det feil å begrense guidens ansvar til en teknisk greie. Det må være en sannferdig historie om stedet man besøker, man må være et kulturelt bindeledd», understreker Markus. Her støttes han fra flere hold i litteraturen, som Cheung (2021) sine betraktninger rundt gjester med ulike kulturelle bakgrunner. Markus sier videre at de tekniske ferdighetene er de enkleste å tilegne seg, og som kontinuerlig kan læres og trenes på.

Et sentralt spørsmål, og utgangspunktet for problemstillingen i oppgaven, er hvorvidt det kan stilles andre formelle instrumentelle krav til en guide på en «enkel» tur med lav vanskelighetsgrad og lavere risiko vs. en mer krevende tur med høyere vanskelighetsgrad og et potensielt annet risikobilde. Til dette reflekterer respondentene på ulikt vis, men er likevel i stor grad samstemte om at det kan være riktig med et sånt skille i hvilke krav som stilles.

Frank forklarer ut fra sin virksomhet; «*Lettere turer hos oss er typisk «polarsafari», bynært på flat mark, med teknisk sett enkel skuterkjøring og hvor vi ikke ferdes på bre. Mer krevende turer er type Østkysten, hvor ferdselen går over bre og på sjøis, det er isbjørnland og langt fra byen. Turens kompleksitet gjør at ting eskaleres fort om noe skjer. Ved f.eks. en ulykke, så må guiden være skadestedsleder og håndtere situasjonen inntil redning kommer*», sier Frank. Han tar altså utgangspunkt i skuterturer, hvor det å kjøre skuter trygt (rutevalg, navigering), å beherske førstehjelp og skadestedsledelse, og å håndtere våpen sikkert (isbjørnsikkerhet) er eksempler på hard skills alle guidene må beherske. Dette uavhengig av om turen er lang eller kort, om den er vanskelig eller enkel.

Frank mener altså at på lengre turer må guiden ha et større fokus på sikkerhet, heller enn på historiefortelling og underholdningselementet for å gjøre gjestene fornøyde. Han understreker derfor at hard skills blir viktigere på lengre turer i mer krevende terreng og jo lengre avstanden er til hjelpen kommer. «*Det tar lengre tid før helikopteret kommer, du må ivareta den/de skadde, du må sikre mot isbjørn, du må tilrettelegge for S&R, etc.*», understreker Frank. I litteraturen beskriver bl.a. Røkenes og Andersen (2019) om hvordan denne kompetansen ikke bare er guidens ansvar, men at den må innarbeides i bedriftens styringssystemer for å være godt nok ivaretatt.

Som motsats drar Frank frem en kort, enkel fottur som eksempel; denne skjer gjerne bynært, og har lavere risiko- og skadepotensiale. «*Ergo er kravene til spesifikk sikkerhetskompetanse*

på en slik tur gjerne mindre viktig enn annen kompetanse for guiden», sier Frank, og viser blant annet til fagkunnskap og evne til formidling. Men han understreker at sikkerheten for gjestene uansett må ivaretas, med krav om isbjørnsikring og basis førstehjelp.

Alex påpeker at; *«Nivået på gjester har endra seg med årene, og dermed også turene. Det er mer korte og enklere, mer familievennlig.»* Rantala et.al. (2016) fremhever at adventure-segmentet beveger seg i retning av å bli mer volumbasert, lavterskel og ekspertledet. Underforstått er turene også mindre krevende og med lavere risiko, enn typisk lengre og fysisk tøffere turer. Alex understreker at uforutsette ting kan skje på både korte og lange turer, men at avstanden til hjelp om ulykken eller uhellet skulle være ute er det avgjørende på hva en guide må kunne med tanke på selvhjelp til hjelpen kommer.

Alex mener også at det er store forskjeller med tanke på risiko de ulike turene imellom, ikke bare med tanke på lengde, type tur og selve opplevelsen. Han bruker eksempelet en lang skitur og en kort eller lengre hundesledetur for å illustrere dette. *«Som hundekjører må du være glad i stress og kunne holde hodet kaldt, uansett om kort eller lang tur. Men de første 10 minuttene, det er der potensialet for ulykker skjer»,* slår han fast. På en flerdagers skitur derimot, mener Alex at det er mindre sjanse for at uhell skjer fordi *«gjestene har mer erfaring og faktorene er langt færre».* Vold (2015) er inne på noe av dette i sin avhandling, hvor han skriver om stress og uforutsigbarhet ved guiderollen, noe som påvirker risikobildet og sikkerheten på tur. Dette gjelder trolig flere ferdselsformer enn hund og ski, og refleksjonene til Alex tyder på at det kan være verdt å forske mer på nettopp risiko sett opp mot turens egenskaper og gjestenes ferdigheter og erfaring.

Dette understøttes av Curts betraktninger, som sier det er en lang liste med bokser som må tickes av når man er naturguide. *«I hvert fall på kajakk- og skiturer, og det samme på alle lange turer med overnatting ute. Jeg tenker det bør være forskjell på kompetanse; det krever mer på lengre turer – man må også ha kunnskap om gjesten og gjestens kompetanse. Og man må kunne aktiviteten godt selv for å kunne lære opp gjesten»,* sier Curt. Han påpeker videre at en kort tur ikke nødvendigvis krever lavere kompetanse, bare annen kompetanse enn på en lengre. Samtidig er rammene annerledes for kortere enn lengre turer. *«En kort tur er opplagt mer rigid med snevrere tidsramme – det er et mer firkantet opplegg, litt mer serieproduksjon. Sikkerheten*

er gjerne enklere på kortere turer, hvor guiden har mindre handlingsrom og sikkerheten i større grad er ivaretatt innenfor rammene av turen», understreker Curt.

Det Curt sier kan forstås som til dels litt motsatt av det Alex sier, som tvert om påpeker at også turens egenart og gjestenes kompetanse og erfaring spiller en stor rolle. Det handler ikke utelukkende om tidsramme og oppfattelsen av begrepet «enkel». Curt nevner likevel tidsfaktoren som en utfordring, hvor *«man har mye mindre tid til å tilpasse turen til gjestene på korte turer enn på lengre turer, hvor sikkerhet vurderes og valg tas løpende.»*

En lengre tur har gjerne flere risikofaktorer ved seg over tid, og Egon mener derfor en guide vil ha behov for en kombo av kurs/utdanning og erfaring for å gjøre jobben. *«Men vi har også nullrisikoturer, f.eks. enkle turer i flatt terreng. Utenom isbjørn er det så godt som ingen risiko her, og vi er da heller ikke avhengig av en ekstremt erfaren guide»,* påpeker Egon. Samtidig understreker han at for å skape en god tur for gjestene *«...handler det mer om å være en menneskekjenner, å kunne hospitality.»*

Stefan erkjenner at det i det naturbaserte reiselivet er ulike kompetanser som behøves, og hvor det er den enkelte aktivitet som definerer kravene. *«Derfor mener jeg det må være den spesifikke aktiviteten og det spesifikke naturområdet man går inn i som definerer kompetansen. Dette kan variere etter sesong, og det vil f.eks. være forskjell på dagsturer kontra overnattingsturer»,* utdyper Stefan.

Den instrumentelle dimensjonen er der intervjuobjektene har mest klare synspunkter, og her er det også enklest å knagge spesifikk kompetanse til de ulike rollene. Som f.eks. ferdigheter innen turplanlegging og organisering, sikker og sporløs ferdsel, isbjørnsikring og våpenhåndtering, beherske relevant utstyr, vurdering av terreng, vær- og føreforhold, mv. Samtidig er det stor enighet om at mykere ferdigheter også må beherskes, og at disse i stor grad kan sies å understøtte, ofte sågar være en forutsetning for, effektiv utøvelse av de tekniske ferdighetene. En stor grad av felles forståelse er det også rundt det at det kan være ulike kompetanser som vektlegges på ulike turer, avhengig av faktorer som lengde, kompleksitet, terreng og varighet.

4.2.2 Lærende dimensjon

Videre hos Røkenes et.al. (2015) beskrives en lærende dimensjon – med spesielt fokus på den aktiviteten som utøves og den læringen som skjer hos deltagerne. Forfatterne er også innom

erfaringslæringen i det å håndtere risiko, noe som korresponderer bra med den generelle tilnærmingen til naturbasert turisme på Svalbard, hvor nettopp sikkerhet er det aller viktigste – og hvor det fordrer et samspill mellom guide og gjest for å ivareta denne på best mulig vis. Sistnevnte også godt beskrevet av Vold (2015), som sier at gjestens medeierskap til turens risiko er med på å redusere nettopp risikoen.

Respondentene i undersøkelsen understreker at guiden selv må beherske den aktiviteten som utøves og som de skal lære videre til gjestene. Er det f.eks. en topptur på ski eller en kajakkstur, så forventes det at guiden er på et slikt nivå at hen kan lære effektivt fra seg til de øvrige deltagerne. Også det å håndtere et hundespann og å kjøre en snøskuter fordrer at guiden har innsikt nok til å på kort tid få satt gjestene i stand til selv å utøve aktiviteten.

De påpeker også at guidene må evne å lære gjestene å vurdere risiko og bidra til å ta vare på seg selv. På Svalbard er det noen basisferdigheter gjestene må lære seg i så måte, både for egen sikkerhet, men også for å ivareta naturen de ferdes i. Det å beherske påkledning for å håndtere kulde, spesielt vinterstid, anses som svært viktig. Videre må gjestene lære om hvordan ferdsel skjer sporløst, og hvordan man skal opptre i naturen slik at verken natur- eller kulturminneverdier forringes. Denne læringen fordrer at guiden selv behersker dette, og det er noe som vektlegges i bl.a. SvalbardGuideOpplæringen.

Alex beskriver denne formen for læring som følger; «*En dæsj trygghet og sikkerhet – en dæsj opplevelse i turen i seg selv – en dæsj guide som fyller kjøtt på det hele. Dette er så individuelt for en guide, det kan ikke læres*», sier Alex, og mener gjestene lærer mye under sånne forutsetninger. Før han kategorisk slår fast; «*Teoretisk – praktisk – sosialt = guidetrekanten! Har du denne kompetansen er du den perfekte guide!*» Han knytter altså læringsdimensjonen mot personlige egenskaper, og selv om det ikke finnes direkte referanser til dette i litteraturen, så er elementet læring noe flere er innom. Som profesjonell lærer (Weiler & Davis 1993), som del av en økofilosofisk tilnærming (Varley & Medway 2011), eller i teori om naturguiderollen med basis i læringsmotivasjon og -effekt (Andersen & Rolland, 2016).

Basert på samme referanser i litteraturen, har også Frank tanker rundt læringsdimensjonen. Han fremhever at det å lære om historie, natur, dyreliv og naturmiljø er spesielt viktig på et sted som Svalbard. «*Dette er et element på alle våre turer – mer intensivt på kortere turer, og trolig med*

mindre læringsutbytte. Mens på lengre turer er det mer tid til refleksjon, og desto mer rom for læring», fastslår Frank.

Mona har erfaring fra alt fra ekspedisjoner til byguiding, og vektlegger formidlingsevnen som en basiskunnskap når tiden sammen med gjester er kort, og hvor risikoen ikke anses som høy. «*Når du har 2-3 timer å formidle på, så det er mye som skal ut på kort tid. Så entusiasmen og fortellerevnen er viktig – men basert på en grunnkunnskap, en bunnplanke i form av komprimert kunnskap», sier Mona. Mona påpeker at dette gjelder likeså mye i en by-sightseeing som en kort tur i naturen. Samtidig understreker hun at det på lengre turer fordres mer bredde og dybde i kunnskapene. «Det er krevende å holde interessen oppe over tid, og da må man ha mye øse av», legger Mona til. Dette sammenfaller i stor grad med funnene i Espelands masteroppgave om Oslo-guider (Espeland, 2022), hvor nettopp mye kunnskap må pares med kommunikasjons- og relasjonelle ferdigheter.*

Curt legger til at for ham er læring en viktig del av det å være guide. «*For egen del gir det mye å være coach eller mentor. Men man lærer også selv mye gjennom å jobbe som guide, spesielt om mennesker»,* slår han fast. Curt har vært mye guide på lengre turer, og får støtte i sine tanker fra Vold sin avhandling om Venner på Tur (2015). Curt fremhever videre at det selv om det ikke er enkelt å definere eksakte kompetansekrav for mange av guidens roller, som f.eks. knyttet til læring på tur, så finnes det elementer i andre læringsløp som kan være relevante, som f.eks. lærerutdanninger og instruktørkurs i regi av Røde Kors.

Det virker altså å være en gjengs forståelse av at gjestenes læring er en viktig dimensjon ved guideyrket, både med tanke på gjestenes læringsutbytte av aktiviteten i seg selv, samt om de omgivelsene man ferdes i. Læringsdimensjonen fordrer dermed både solid innsikt i aktiviteten som utøves, samt solide faktakunnskaper og god formidlingsevne hos guiden.

Samtidig er man, hva gjelder læringsdimensjonen, ikke like spesifikke på hva disse kompetansene er, som man er det for de instrumentelle ferdighetene belyst i 4.2.1. Samtidig kan det skjeles til både SGO (Visit Svalbard AS, 2023) og de foreslåtte kompetansekravene i arbeidet med guidesertifisering på Svalbard (JD/NFD, 2022) for å se spesifikke kunnskaper guiden må ha for å kunne utøve yrket godt – og som også blir en formidlingsbase til gjestene.

Hvordan selve kompetansen på formidling skal erverves er derimot dårligere beskrevet; det at man kan mye betyr jo ikke at man kan lære godt fra seg. Av svarene kan man anta at respondentene i stor grad tenker at evnen til å formidle og lære fra seg er en personlig egenskap – som ikke nødvendigvis er like enkel å lære, men som likevel kan trenes på gjennom jobb.

4.2.3 Relasjonell dimensjon

Røkenes et.al. (2015) beskriver i sin artikkel også en relasjonell dimensjon, hvor man har fokus på gruppedynamikk og egenskaper knyttet til f.eks. konflikthåndtering, motivasjon og dysfunksjonalitet i grupper.

Også for respondentene i denne oppgaven er temaet gjenkjennbart. Selv om Curt mener at mange hard skills er påkrevd i guideyrket, så er de alene ikke nok. «*Guiden skal ivareta sikkerheten først og fremst, på Svalbard spesielt i forhold til isbjørn*», poengterer han. Men sikkerhet ivaretas ikke alene gjennom harde ferdigheter; soft skills som det å være tillitsvekkende og relasjonsbyggende, er ifølge Curt to viktige myke egenskaper som også bidrar til hvordan de harde ferdighetene utøves på best mulig vis. Han utdyper at «*...gjesten må ha tillit til guiden, det må være en god relasjon, for at sikkerheten skal være ivaretatt. Hard skills alene er ikke nok for å ivareta sikkerheten – soft skills er etter min mening en forutsetning. da sikkerheten ivaretas i relasjonen mellom gjest og guide. Du må stole på gjesten og gjesten stole på deg.*»

Transparent guiding (Wilkens, 2017) og det å være venn / kompis (Johannessen, 2016) er tema som går igjen flere steder i litteraturen, og som kan sies å understøtte det Curt sier. Det samme kan sies om ledelsesteori, hvor f.eks. Kirkhaug (2015) vektlegger trekk hos en leder for bl.a. å skape tillit – og hvor tillit er en nøkkelfaktor for å skape gode relasjoner, som igjen blir en forutsetning for sikkerhet og gode opplevelser.

Personlige egenskaper, som relasjonell kompetanse, er ifølge Alex viktig for en guide; «*Noen er født med dette, man kan ikke lære seg det. Alle kan bli guide – men veldig få kan bli gode guider. De anonyme guidene er de beste*», antyder han, og legger til at de som ikke er «født med det», må man gi de verktøyene de trenger for at de skal kunne fungere. Alex fremhever videre at arbeidsgiver må ta ansvar for å plassere guidene på rett type tur. Samtidig sier han at denne relasjonelle kompetansen kan ha ulik viktighet gitt turens karakter; «*Kan du gjøre en*

gjest happy på en halvdagstur, da har du gjort en god jobb. Men om en guide på en langtur greier å gjøre en gjest misfornøyd, da...».

Alex påpeker at på en langtur over flere dager, så blir guiden en venn, som gjestene lesser alt over på. *«På halvdagsturene har du bare en time eller to å imponere på»*, fremholder han. Alex påpeker at motivasjonen for valg turene er helt forskjellig, og hvor folk på lengre turer gjerne er høymotiverte, og hvor det kanskje er snakk om en «en gang i livet-opplevelse». Disse synspunktene understøttes i litteraturen, hvor viktigheten av guidens relasjonelle kompetanse beskrives av flere, som f.eks. Andersen og Rolland (2016) og Vold (2015).

Frank følger opp tankegodset til Alex, og understreker at en kort og typisk enkel tur på 3-4 timer kan være mer krevende for en guide enn en lang tur. Den stiller gjerne større krav til personlige egenskaper med tanke på å skape en «connection» med gjestene, ifølge Frank. Han sier videre at den vanskeligste turen å «selge» for guiden er en ATW-tur (motorisert lavterskeltur langs vei). *«Her MÅ man være flink med mennesker, for WOW-effekten gir seg ikke selv. Opplevelsen avhenger av guiden»*, fastslår Frank.

Frank mener mennesketypen guiden er spiller inn; *«Der enkelte guider velger å stoppe på én tur, kan andre, typisk eventyrere eller cowboys, ta for høy risiko. Dette gjør de for å gi enda bedre opplevelse for gjesten. Men de glemmer at for gjesten er alt nytt uansett, så behovet er ikke der»*, sier Frank bestemt. Han mener forståelse av gjesten og hens utgangspunkt er avgjørende for å skape en god opplevelse, og får støtte fra bl.a. teorier rundt opplevelsesproduksjon (Pedersen, 2012).

Alex påpeker at guiderollen er annerledes på en kort versus en lang tur; *«På lengre turer blir man venner. På en kort tur handler det mer om å være underholder. Du kan terpe på hard skills – du kan lære teori. Men du kan aldri lære deg å være utadvendt – det må man ha i seg. Man kan være guide uten disse egenskapene – men etter mitt syn i lavterskelguiding, med lav risiko for gruppesplittelse»*, resonnerer Alex. Han peker videre på at kommunikasjon og relasjonell kompetanse er viktig i ulykkesforebygging i den litt mer krevende delen av naturbasert turisme. *«Det å gå gjennom risikofaktorene med gjestene før turen er viktig, samtidig som samspillet med gjestene på tur er helt avgjørende. Her kommer sosial kompetanse inn»*, understreker han. Litteraturen støtter ham i dette, bl.a. Wilkens (2017), som påpeker viktigheten av transparens og åpenhet i guidingen.

Markus fremholder at guidekompetansen ligger mye i mulighetsrommet knyttet til det sosiale på tur; hvordan få en god tur? Han mener at en 10-dagerstur gjør det lettere å skape de gode relasjonene enn en 6 timers tur. «*Det er jo en ting som er interessant; særlig på de lengre turene, vennskap kan skapes*», sier han, med referanse til Vold (2015). Han legger til at «*...når det kommer til multikulturelle turer, altså turer hvor personer fra ulike kulturer er på tur sammen, så kan det blir et slitsomt sosialt samspill - som også innebærer en fare for misforståelser og økt risiko*». Dette perspektivet samsvarer med artikkelen til Cheung (2021), hvor møtet mellom asiatiske turister og naturguiden under krevende arktiske forhold belyses. Her fremholder han at guiden spiller en nøkkelrolle for at en asiatisk gjest skal kunne forstå omgivelsene og kulturen, og slik være sikret en meningsfull og verdifull opplevelse.

Mykere ferdigheter er også viktig for utøvelsene av de mer harde, instrumentelle ferdighetene, påpeker Mona; «*Svalbard oppleves fremmed, så gjesten må oppfatte guiden som trygg og kunnskapsrik – at guiden har evnen til å lede dem sikkert tilbake og hjem.*» Mona påpeker også at en guide må ha gode egenskaper i det å håndtere mennesker, og å lede dem. «*Jeg tenker at dette kan være egenskaper man har, men at det også er noe som kan læres. Og man trenger ikke nødvendigvis være høylytt eller streng når man leder. Det handler også om teknikk, og det kan læres både gjennom kurs og erfaring*», påpeker hun.

Curt påpeker at det ikke er lett å beskrive eksakt hva de personlige egenskapene er som er viktige i guiding. Men han mener bestemt at det å være glad i folk er en god egenskap for å være guide, hvor man ønsker å forstå den andre og også bli forstått selv. «*Jeg vet ikke hvordan man kan lære det. Jeg tror de fleste guider synes det er gøy å jobbe med folk, og det er et godt utgangspunkt*», reflekterer han. Curt mener mange guider «har» det, mens andre bare «kan» aktiviteten sin og Svalbard. Egenskapen til å skape kontakt mangler, og man blir en mer rent teknisk veiviser. «*Jeg mener bestemt at det å oppnå god kontakt med gjestene er en forutsetning for både sikkerhet og en god opplevelse*», slår han fast.

Dette understøttes av Stefan, som sier at «*...relasjonell kompetanse må til for å formidle sikkerheten til gjestene, du må vite hvordan du skal ta vare på gruppa di!*» Markus er inne på det samme, og påpeker at det krever mye medmenneskelig tilstedeværelse å være guide, man jobber med mennesker i situasjoner de gjerne ikke er vant til å være i. «*Vi ansatte ingen guider hos min tidligere arbeidsgiver ut fra hvor mange hard skills de hadde, det var bare forventet at*

man kunne disse. De mykere egenskapene var viktigere for å få gruppa og turen til å fungere», understreker Markus, og legger til; *«En dårlig guide har makta til å rasere en tur, en god guide kan gjøre en regnværsdag til en ok tur».*

Det er etter min vurdering god korrespondanse mellom litteraturen og funnene i den empiriske undersøkelsen når det kommer til den relasjonelle dimensjonen, og hvor man kan argumentere for at den relasjonelle dimensjonen er høyst relevant i guideyrket. Eksakt hva den «relasjonelle dimensjonen» er, og hvordan man oppnår formelle kvalifikasjoner på området, er dog mer uklart. Dette vil bli ytterligere belyst under diskusjonen.

4.2.4 Koreografisk dimensjon

Med denne dimensjonen mener Røkenes et.al. (2015) hvordan guiden kan engasjere gjestene i sin egen opplevelsesproduksjon. Dette har sin forankring i teorier om dramaturgi, opplevelsesproduksjon og samskaping av minneverdige opplevelser, som også pensumlitteraturen i studiet er inne på, ref. Pedersen (2012) og Mossberg (2007).

Om guiden som formidler, underholder og samskaper av opplevelser, slår Frank fast at man på kortere turer har knappere tid til å fange gjesten og briljere; *«På lengre turer derimot, så har man bedre tid til å bli kjent med gjestene. Samtidig har disse turene ofte tydeligere høydepunkter, som gir WOW-effekten. Spesielt hvor naturen taler for seg selv, og gjør jobben for deg»,* fastslår Frank. Likevel er ikke dette entydig, det avhenger også av type tur. Frank drar frem en enkel fottur som eksempel, hvor man har bedre tid til å prate med gjestene om landskapet man beveger seg i og det man ser og opplever – kontra en skutertur, hvor kjøringen tar mye av fokuset på bekostning av formidling. Dette korresponderer med Weiler og Black (2015), som i sin forskning innfører begrepet “opplevelsesmegler”. Her blir rollen til guiden å bidra til økt forståelse for stedet og situasjonen man er i, mer gjennom samtale og refleksjon heller enn gjennom ensidig kommunikasjon av fakta.

Når Frank reflekterer videre rundt det å skape opplevelser sammen med gjestene, så mener han bestemt at personlighet er viktig. *«Du kan ikke lære deg dette, det handler om personlighet, det lille ekstra.»*, sier han, og spør videre *«Hva gjør en guide ‘ekte’?»* Frank mener at blant annet selvtilliten til guiden spiller inn; *«stoler du på deg selv, så tør du slippe gjesten inn.»*. Men her legger han til at erfaring kan spille inn, og at selvtillit kan bygges. Han mener at evnen til å vise selvtillit og inngi trygghet legger grunnlaget for en god tur. *«Gjestene merker om en guide er*

fersk og utrygg, kontra erfaren og tryggere. Derfor er systemet med første- og andreguide viktig for oss, der ferske guider opparbeider seg kompetanse og selvtillit gjennom praksis sammen med mer erfarne kolleger», konkluderer Frank.

Flere av respondentene er inne på at selve opplevelsen handler i mindre grad om turen er lang eller kort, og hvor man kan få mye inn i en tur som er kort i kilometer. Etter Curts mening er svært mye opp til guidens personlige egenskaper for å lykkes med å legge til rette for at gode opplevelser skapes. *«Relasjonen mellom gjest og guide er viktig for opplevelsen gjesten sitter igjen med. Det er viktig at guiden er bevisst på dette – og hvordan man benytter seg av det»,* understreker Curt. En kort tur behøver altså ikke være en mindreverdig tur – guiden kan gjøre den til en stor opplevelse gjennom formidling. *«Man blir inspirert og motivert når man følger en god guide på tur, det bør være en del av opplæringen»,* fastslår Curt videre.

Egon ser også vurderingen av risiko og sikkerhet som en del av denne samskapingen av opplevelsen; *«Ved turstart spør vi gjesten om å velge; skal vi gå der eller der. Da har vi maksimert opplevelsesaspektet – mens risikoen har vi vurdert på forhånd»,* sier Egon. Han mener det er snakk om at man får en mer helhetlig opplevelse når gjesten er med og gjør noe aktivt selv, og legger til at *«...når gjesten har vært med og designa turen selv, og man sitter igjen med en følelse av å ha bidratt og har et mer skjerpet inntrykk fra turen – da har vi lyktes! Dette kan skje på dagsturer så vel som lengre turer, og det handler om å fasilitere for gode opplevelser.»*

Egon sier at singel-booka turer, typisk dagsturer, kan være noe mer utsatt for gnisninger siden det blir en heterogen gruppe med potensielt svært ulike individer. Grupper som er mer homogene, der nivået er likere og gjestene gjerne kjenner hverandre fra før, er mindre utsatt for dette. *«Men klart, har man stor forskjell i gruppa, så må man motivere den sterkeste til å yte – bidra til å utnytte kompetanse i gruppen»,* understreker Egon.

Mona mener også det er ulike kompetanser som kreves ut fra hvor lenge guiden er sammen med gjesten. Man skal røre ved folks hjerter, og da må kunnskap, fortellerteknikk, sikkerhet, kommunikasjon mv. fungere som en helhet. *«Du har 2-3 timer på deg for å samskape en stor opplevelse med gjesten – det gir seg ikke selv»,* sier Mona. Markus reflekter også rundt de ulike rollene guidene har på kortere vs. lengre turer. *«Korte turer kan være utsatt for ytre faktorer*

som gjør guidens egenskaper viktigere, f.eks. nordlystur i drittvær. På lengre turer har man mer tid til å levere», sier han.

Også i den koreografiske dimensjonen er det tilsynelatende god overensstemmelse mellom teorien nevnt innledningsvis og funnene fra intervjuene. Men også flere av artiklene oppgaven baserer seg på, understøtter dette, som bl.a. WOW-faktoren beskrevet hos Reisinger & Steiner (2006), læring/transformasjon hos Varley & Medway (2011), eller hos Vold (2015) om hvordan guida turer blir til i samspill mellom guide og gjest.

4.2.5 Miljømessig dimensjon

Den siste dimensjonen hos Røkenes et.al. er den miljømessige, hvor ivaretagelse og vern av naturen har fokuset.

På Svalbard er reiselivets aktiviteter i naturen strengt regulert gjennom Svalbardmiljøloven (Lovdata - Svalbardmiljøloven, 2022), hvor det slås fast at naturen har rangen i møte med menneskelig aktivitet. Med basis i denne loven eksisterer det også ulike forskrifter som regulerer bl.a. turisme, leirslagning og motorferdsel, samt verneforskrifter (Sysselmesteren på Svalbard - lover og forskrifter, 2023). Disse er så nedfelt i Visit Svalbards «interne retningslinjer for organisert ferdsel» (2023), som setter felles krav for hvordan organisert turistferdsel skal gjennomføres med tanke på ivaretagelse av naturmiljø og kulturminner. I sum gjør dette at det kan påstås at nettopp miljøforsvarlighet og vern av ressursgrunnlaget ligger i ryggmargen hos de fleste bedriftene og hos langt de fleste guidene på Svalbard. Dette understøttes også i intervjuene, selv om ikke mange er eksplisitte i sine svar på dette.

Markus mener det er et uforløst potensial i guiderollen knyttet til bl.a. ivaretagelse av naturverdiene, og sier det kan være så mye mer enn den tekniske rollen som det gjerne fokuseres på. *«Skal dette bli det viktige yrket det bør være i reiselivet, så må man gå forbi den rene transportfunksjonen. Vi må pakke ut guidens arbeidsoppgaver til å være mer enn bare guiding, formidling og samskaping – det må også bli en del av besøksforvaltning og som en forlenga arm for feltinspektørene på Svalbard,* argumenterer Markus. Det felles utgangspunktet ifølge ham, er sikker og miljøforsvarlig ferdsel.

Frank mener en vellykket tur består av mange elementer, med sikkerhet og naturvern i bunn – men også med alt rundt (kjøretøy, utstyr, lokaler, mv.), guidens fagkunnskap (historie, naturen

man beveger seg i, sporløs ferdsel, ...), formidlingsevne (bevisstgjøre, engasjere, lære, samskape, ...). Alex reflekterer rundt hvordan man skal forstå naturbasert turisme. «Naturguiding er litt todelt for min del. Den som kanskje medfører litt miljøvennlig tilpasning til guidingen, som f.eks. at du tilbyr en type produkt som tar deg tilbake til gamle metoder – til den type turismen der det er en mer moderne, gjerne også motorisert», sier han og legger til; «For meg handler grønn naturbasert turisme om å være i og med naturen – ikke bare å se og kun delvis forstå den».

I litteraturen gjenfinnes disse synspunktene tydelig hos mange, men spesielt de som har en mer økofilosofisk tilnærming til turisme og guiding, som Varley og Medway (2011) og Løvoll og Einang (2021) er eksempler på. Frank fremholder videre at det å ta vare på naturmiljøet er egeninteresse også, og er fornøyd med det strenge vernet naturen har på Svalbard; «Jeg er glad vi holder på som vi gjør på Svalbard, at vi har systemer og instanser som følger med på oss».

Stefans uttalelser er i samsvar med Franks tanker rundt naturbasert turisme; «Jeg liker begrepet, og legger i det at ressursen i produktet er naturen, det er opplevelser i naturen vi selger. Dette kan være så mange ting – det kan være en tur til Varden ved Longyearbyen eller en klatretur til Store Skagastøltind. Det handler om urørt natur, kan man si – hvor ikke så mye er tilrettelagt for de som ferdes», reflekterer Frank.

Den miljømessige dimensjonen var ikke den respondentene snakket mest om under intervjuene. Men siden «verneoppdraget» på Svalbard kan sies å være institusjonalisert i utøvelsen av guideyrket, gitt de stramme lovmessige og bransjemessige kravene som finnes for turismeutøvelsen her, så kan det argumenteres for at man kan anta at nettopp ivaretagelse av naturressursgrunnlaget likevel er svært viktig for dem.

4.2.6. Refleksjoner rundt formell vs. erfaringsbasert kompetanse

Som nevnt under 4.2.1, er det når det kommer til de instrumentelle ferdighetene, typiske «hard skills», at det er enklest å peke på konkrete kompetanser en guide må inneha. Samtidig er de fleste innom at mer myke kompetanser også hører med i dette bildet, ref. 4.2.2 – 4.2.5., men her blir det straks mindre konkret. Som en del av intervjuet ble respondentene bedt om å reflektere rundt formelle krav til kompetanse vs. den mer erfaringsbaserte. Dette avsnittet kommer da som et tillegg til punktene med de 5 dimensjonene det øvrige kapittelet er bygd opp rundt, da det antas å gi ekstra innsikt til problemstillingen.

Alex påpeker at mange guider er unge, de mangler tryggheten som erfaring gir. Mange kommer rett fra videregående og til ANG (Universitetet i Tromsø, 2023), de mangler gjerne livserfaring, og kan være redde i utgangspunktet. Han viser til at studentene / guidene etter ANG har mye teoretisk kunnskap, men mangler erfaringen som gir trygghet i guidingen. *«Som arbeidsgivere skjærer vi dem i tillegg kanskje for mye, så de ikke opparbeider seg den erfaringen som skal til»*, sier Alex.

«Guiding er en praktisk jobb. Alt kan ikke læres i klasserommet, mye må også læres gjennom erfaring. Erfaring er likevel ikke et argument mot formell utdanning», sier Curt, og understøtter til dels det Alex sier. Han mener det bør stilles større krav til generell kunnskap om Svalbard for en guide, slik at man bedre kan skape en god Svalbard-opplevelse.

Stefan påpeker at det er en stor grad av guida turer på Svalbard, og guideyrket her er det han vil kalle en profesjonsrolle; *«Som alle andre yrker bør det stilles krav til denne profesjonen. Det er flere grunner til det; det ene er det vi selger til kunden – vi tar en høy pris, da skal det leveres kvalitet, og kvalitet er også relatert til kompetansen til guiden. Både i forhold til opplevelsen og til sikkerheten»*, poengterer Stefan, og utdyper; *«Jeg mener det må settes krav om formell kompetanse, også for guider. Dette bygger opp statusen for guidene – ønsket mitt er at dette skal være et yrke man står i. Jeg anerkjenner erfaring, men det erstatter ikke teoretisk kunnskap.»*

På spørsmål om man basert på opparbeidet erfaring kan gå stigen fra enklere til mer kompliserte turer, så svarer Stefan; *«Ja, men med forbehold – det gjelder ikke alle turer. Det er naturelementene og de risikoelementene du møter som definerer den formelle kompetansen guiden må ha»*, understreker han. Han peker på at for noen turformer i naturbasert turisme kreves det formell kompetanse – som f.eks. kajakk og rafting.

Som guide må man beherske de «hard skills» som turen krever, påpeker Stefan videre. Men samtidig må man se hard og soft skills i kontekst. Stefan viser til tindeveglederutdanningen (Nortind, 2023), som er tredelt; a) en metodedel, der man lærer håndverket som f.eks. breferdsel og klatring, b) et veilederkurs, der man lærer å bruke håndverket i praksis gjennom fokus på ledelse, og til sist c) relasjonell, pedagogisk og kommunikativ kompetanse, hvor det handler om å fange opp signaler fra individene i gruppa, hvordan få med seg gruppa og få den til å bry seg om hverandre, og hvordan få den til å fungere.

Guideteknikk kan læres, men noen har det også naturlig, påpeker Mona. Hun mener det er viktig at også denne kompetansen formaliseres, og at det blir en del av kvalitetssikring og økt anerkjennelse av guideyrket. *«Jeg tenker det er fint med en større grad av formelle krav for å være naturguide – ikke bare i forhold til sikkerhet, men også til det at man formidler korrekt informasjon»*, sier Mona.

Det er altså viktig å ha nok kunnskap, og riktig kunnskap på riktig sted. Men guiden er ikke bare en passiv formidler av kunnskap, hen har også en vertskapsrolle som er veldig viktig, understreker Mona. Hun mener dette kanskje er ekstra viktig på enklere turer, lavterskeltilbudet, som det ifølge henne ikke er så stor prestisje knyttet til å guide. *«Men det er viktig å ta dette med kunnskap om stedet du guider på alvor! Vi sier; kom til oss på Svalbard – da er det nettopp kvaliteten på lavterskeltilbudet som er så viktig for at opplevelsen skal bli bra»*, sier Mona.

Disse refleksjonene, sammen med de 5 forangående punktene 4.2.1 – 4.2.5, understreker kompleksiteten i guiderollen, og gir en tentativ men ikke utfyllende oversikt over de mange ulike kompetansene en guide kan sies å måtte ha i naturbasert reiseliv. Noen er «hard skills», som er relativt enkle å beskrive – men kanskje ikke like enkle å definere som omfang av krav på guidenivå, om man hensyntar vanskelighetsgrad og risikobildet til turen. Dette søkes belyst videre i oppgaven.

Noen er mer type «soft skills», som ofte kan være litt mer svevende, selv om f.eks. fagområder som ledelse og pedagogikk har utdanninger, kurs o.l. det kan henvises til. Enda mer komplisert blir bildet når man ber respondentene svare på graden av formell vs. erfaringsbasert kompetanse; ja, formell kompetanse er bra og ønsket – men samtidig peker mange på egenskaper «man bare må ha» og som er «noe man ikke kan lære på en skolebenk».

I det videre sammenfattes funnene i empirien og koblingen mot teorien, og forsøksvis besvares forskningsspørsmålene knyttet til problemstillingen.

5. Diskusjon

I kapittel 4 har innsikten fra utvalgt litteratur blitt sammenstilt med empirien fra respondentene i undersøkelsen. Presentasjonen er bygget rundt et arbeid av Røkenes et.al. (2015), siden deres

systematisering i stor grad synes å inkorporere, eller samsvare med, forskningen gjort i den øvrige litteraturen oppgaven bygger på.

I nedenstående tabell 5 er oppramset stikkord fra et utvalg fra denne litteraturen sammenstilt med tabell 3 laget for å sammenfatte Røkenes et.al. (2015) sitt arbeid. Selv om valg av ord kan være ulike, og også vektingen av de ulike rollene og kompetansene kan variere, så synes sammenfallet mellom arbeidene å være tydelig. Derfor kan det også argumenteres for at måten de 5 dimensjonene i forskningen til Røkenes et.al. (2015) er sammenstilt med funnene i empirien på, kan ha noe for seg, og at metodikken har bidratt til å systematisere funnene på en hensiktsmessig måte.

5 dimensjoner	Roller / kompetanser
Instrumentell dimensjon	Lederrollen
	Organisering
	Planlegging
	Utstyr
	Sikkerhet/systemer
	Gjennomføring
Lærende dimensjon	Lære aktiviteten
	Lære om omgivelsene
	Lære egne grenser
Relasjonell dimensjon	Gruppedynamikk
	Konflikthåndtering
	Motivasjon
	Dysfunksjonalitet
Koreografisk dimensjon	Engasjere gjesten
	Forestilling; dramaturgi
	Samskape opplevelser
Miljømessig dimensjon	Ta vare på natur
	Verne natur

Utvalgte fra litteraturen	
Vold	Det sosiale samspillet
	Eierskap, samskaping
	Kartlegge / mappe
	Forventningsavklaring
Varley & Semple	Hard skills
	Vertskap
	Emosjonell intelligens
	Tilrettelegger
Weiler og Black	Koreografi
	Samskaping
Johannessen	Stressmestring
	Systemer rundt guiden
	Skiftende roller
Wilkens	Transparens
	Eierskap
	Samskaping
Andersen og Rolland	Involvere deltagerne
Cheung	Kulturforståelse
Løvoll og Einang	Åpent lederskap
	Selvinnsett
	Relasjonelle ferdigheter
	Kommuniserende evner
	Kulturforståelse
Andersen	Risikobilde

Tabell 3: Røkenes et.al (2015) / Ronny Brunvoll

Tabell 5: Ronny Brunvoll

Ser man på svarene fra undersøkelsen inn mot ovenstående sammenstilling, så samsvarer også respondentenes svar godt med teorien, med tanke på de ulike rollene og kompetansene en naturguide kan sies å måtte inneha. Det kan derfor argumenteres for at empirien egner seg til å svare opp problemstillingen og forskningsspørsmålene:

Problemstillingen: Hva er de ulike kompetansekravene for en guide i naturbasert turisme – og er det mulig og hensiktsmessig å stille forskjellige kompetansekrav ut fra en turs lengde / omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde?

Forskningsspørsmålene:

1. Er det basiskompetanse alle guider må ha, uavhengig av lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde?
2. Med basis i teoriene i valgt litteratur og empirien fra undersøkelsen; er det mulig å differensiere kompetansekrav ut fra faktorer som lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde?

Essensen i problemstillingen er de særegne forutsetningene og egenskapene for hver enkelt tur, vurdert ut fra **lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad** og **risikobilde**. Empirien forteller at det kan antas at det er basiskompetanser alle guider må ha (forskningsspørsmål 1), og også at det kan være grunnlag for å si at disse kompetansekravene kan differensieres ut fra nettopp lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde (forskningsspørsmål 2).

Samtidig sier norske myndigheter i sitt forslag til feltsikkerhetsforskrift for Svalbard (Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, 2021) at kompetansekravene for guider skal være lik, uavhengig av den enkelte turs særegne karakteristika. Enhver guide skal kunne mestre de mest krevende forhold, uansett hvilke typer turer vedkommende guider. Dette er beskrevet under avsnittene 1.3. og 2.3., hvor det konkluderes med at det i tillegg til å ikke skille på kompetansekrav, heller ikke fokuseres vesentlig på «soft skills»; det er instrumentelle ferdigheter som har rangen i forslaget fra myndighetene.

Understående tabeller sammenstiller kursbeskrivelsene til SGO (Visit Svalbard AS, 2023) med kravene i forarbeidene til guidesertifiseringsordningen på Svalbard (Sysselmesteren på Svalbard - lover og forskrifter, 2023). Om man ser nærmere på læringsplanen for SGO, så er det heller ikke der et veldig stort fokus på mykere ferdigheter, og selv om temaer som «guiderollen» og «formidling» har en liten plass i kursplanen, så er det også her mest instrumentelle ferdigheter guidene skal lære.

Kurs	Tid	Tema
Nettbasert selvstudium; Dagstur og felt - sommer		<ul style="list-style-type: none"> • Navigering • Breferdsel • Ferdsel og opphold på tundraen
Feltkurs; Dagstur og felt - sommer	3 dager med 2 overnattinger	<ul style="list-style-type: none"> • Turplanlegging • Ferdsel på fjorden i åpen lettått • Leirrutiner • Navigering • Praktisk natur- og kulturformidling • Guiderollen ved ferdsel på Svalbard om sommeren • Isbjørnsikring • Førstehjelp i felt
Nettbasert selvstudium; Dagstur og felt - vinter		<ul style="list-style-type: none"> • Breferdsel • Skred og snøkjennskap • Sjøis • Navigering
Feltkurs; Dagstur og felt - vinter	3 dager med 2 overnattinger	<ul style="list-style-type: none"> • Turplanlegging • Leirrutiner • Navigering • Praktisk natur og kulturformidling • Guiderollen ved ferdsel på Svalbard om vinteren • Ferdsel på snødekt bre • Skred og snøkjennskap • Sjøis • Isbjørnsikring • Førstehjelp i felt

Tabell 6: Visit Svalbard, SGO (2023)

Departementenes forslag til forskrift
§ 7. Kompetansekrav for guider
Alle guider skal ha nødvendig teoretisk kunnskap og praktiske ferdigheter om sikkerhet ved ferdsel, aktivitet og opphold på Svalbard. For å bli sertifisert som Svalbardguide må vedkommende vise til at det er gjennomført grunnleggende sikkerhetsopplæring, som minst gir vedkommende:
a) kunnskap om risikoforhold ved ferdsel, aktivitet eller opphold på Svalbard slik som i skredterreng, på sjøis, på breer, under ulike temperatur- og værphenomener og isbjørnfare,
b) ferdigheter og rutiner for å unngå eller redusere farer nevnt i bokstav a) og kunne håndtere møtet med en faresituasjon dersom den oppstår for å ivareta gruppen på best mulig måte,
c) kunnskap og ferdigheter om hvilket sikkerhetsutstyr som er påkrevet for den enkelte aktivitet i forbindelse med redning, herunder kunne bruke utstyret ved behov,
d) ferdigheter i å håndtere våpen og skremmemidler til bruk ved ev. møter med isbjørn, og å sikre gruppen mot isbjørn både i leir og under ferdsel,
e) ferdigheter i å kommunisere med gruppen på en måte som gjør at gruppen forstår grunnleggende sikkerhetsinformasjon for den aktuelle aktivitet,
f) ferdigheter i å kunne varsle, kommunisere, og bistå redningstjenesten på deres arbeidsspråk i en nødsituasjon,
g) ferdigheter i å planlegge og etablere en nødcamp for å samle og sikre ev. skadelidte og resten av gruppen ved uhell, og kunne gi førstehjelp inntil annen hjelp ankommer.

Tabell 7: JD/NFD (2021) / Ronny Brunvoll

Både myndighetenes forskriftsforslag til guidesertifisering og reiselivets eget SGO-kurs på Svalbard fokuserer altså mest på de instrumentelle ferdighetene. Kompetanseområdene strides det i liten grad om, skillelinjene går på a) omfanget av påkrevd kompetanse, og b) om alle guider skal avkreves samme kompetanse.

Samtidig er det påfallende at det er så lite fokus på de myke ferdighetene hos begge, det som kan sies å bidra til å skape kvalitet, gode opplevelser og gi verdiskaping. Empirien forteller nemlig at «soft skills» også er svært viktig guidekompetanse – sågar kanskje avgjørende tilleggskompetanse for at man skal kunne utnytte sine instrumentelle ferdigheter så effektivt som mulig. Og empirien indikerer at det kan være formålstjenlig å differensiere kompetansekrav i tråd med forskningsspørsmålene. I den videre diskusjonen vil det bli boret mer i dette, for å se om det er grunnlag for en konklusjon. Også dette systemiseres gjennom forskningen til Røkenes et.al. (2015).

5.1. Diskusjon rundt den instrumentelle dimensjonen

Fra litteraturen er det lite konkret å hente med tanke på hva de faktiske instrumentelle kompetansekravene i naturguiding er, forstått ut fra Røkenes et.al. (2015) sin vektlegging av a) lederrollen, b) organisering, c) planlegging, d) utstyr, e) sikkerhet / systemer og f) gjennomføring. Men som nevnt i innledningen til dette kapitlet, så kan både kursbeskrivelsen for SGO og myndighetenes forslag til guidesertifisering for Svalbard fylle ut et temmelig

sammenfallende bilde av hva disse «hard skills» er for naturguiding på Svalbard sin del. Dette understøttes også i stor grad av tilsvarende kursbeskrivelse for ANG (Universitetet i Tromsø, 2023), som har et videre nedslagsfelt; guiding i arktiske strøk.

Intervjuobjektene viser alle til at disse hard skills, eller instrumentelle kompetansene om man bruker Røkenes et.al. (2015) sitt vokabular, i ulik grad må beherskes av en naturguide på Svalbard. Det virker kanskje selvsagt, men samtidig er spørsmålene knyttet til problemstillingen om det kan være grunnlag for å påstå at ulike turer kan fordre ulik guidekompetanse, basert på turens karakteristika. Til dette svarer alle respondentene bekreftende.

Samtidig påpekes det at de harde ferdighetene, altså det å beherske det instrumentelle knyttet til utstyr, terrengvurderinger, førstehjelp, mv..., alene ikke er nok. Vel så viktig er de personlige egenskapene som påvirker hvordan guiden setter de praktiske ferdighetene ut i live, og sørger for at deltagerne på tur føler seg trygge og kan bidra om uforutsette situasjoner skulle oppstå.

Samtidig understreker respondentene det faktum at ulike turer har ulike forutsetninger og risiko, og derfor krever ulike tilnærminger. Dette kan ikke alene sies ut fra hvorvidt en tur er lang eller kort, det kan godt være at en kort fottur i kupert terreng er både vanskeligere og mer utsatt for risiko enn en lengre hundetur i flatt terreng. Derfor må tildelingen av guider til oppdrag gjøres ut fra en helhetsvurdering av vanskelighetsgrad og risikobilde, noe som ifølge Røkenes & Andersen (2019) kan gjøres gjennom et system for risikohåndtering, hvor guidens kompetanse må matche med den aktuelle turens karakteristika.

Ut fra dette kan avledes at **lengde/omfang** på en tur ikke nødvendigvis forteller at en lang tur krever mer eller dypere ferdigheter i den såkalte instrumentelle dimensjonen – men at det er hver enkelt turs karakteristika, og det spesifikke terrenget turen går i, som avgjør kravet til guidekompetanse. Dette selv om oversikter fra Visit Svalbard viser at de lengre turene typisk går lengre ut fra bosetningen, og følgelig er mer utsatt hvis uhellet skulle være ute og det er langt til hjelp – eller lenge før hjelpen kommer. Så i det bildet kan det samtidig være grunnlag for å si at lengre turer typisk kan ha en høyere vanskelighetsgrad og også ha en høyere grad av risiko ved seg.

I sum viser svarene i den empiriske undersøkelsen at det kan være hensiktsmessig å gradere kravene til instrumentell guidekompetanse ut fra vanskelighetsgrad og risikobilde, vurdert ut fra den enkelte turs spesifikke karakteristika. Og også at turens lengde kan være en faktor – men trenger ikke være det. Samtidig er det verdt å merke seg at alle respondentene vektlegger at de harde ferdighetene i stor grad understøttes og forsterkes av de myke, og at det er i samspillet mellom dem den virkelig gode guiden trer frem.

Det må understrekes at man kan argumentere for at enkelte av ferdighetene som i oppgaven kalles «myke» nok kan tangere mot å være «harde», og at det finnes relevante utdanninger og kurs med spesifikke kompetansekrav og læringsmål også for disse.

5.2. Diskusjon rundt den lærende dimensjonen;

I litteraturen betones av mange «læring» som et viktig element ved naturbasert turisme; læring om aktiviteten i seg selv, men også om stedet man er på (historie, kultur, lokalsamfunn, naturverdier, kulturminneverdier, etc.). Spesielt innen den delen av litteraturen som har økofilosofi og/eller tradisjonelt friluftsliv som utgangspunkt vektlegges læringsdimensjonen som viktig, som f.eks. Andersen og Rolland (2016) og også (2018).

Respondentene i undersøkelsen har også læring som et sentralt element ved naturguiding. Alle virker å være enige om at fakta uansett må ligge i bunn; man må kunne historie, lokalsamfunn, natur, etc. Mange mener det er viktig å lære gjestene om flora og fauna, kulturminner, stedets historie og dagens lokalsamfunn – men få snakker om hvordan denne læringen best kan skje. Enda mindre om hvilken kompetanse en guide må ha for å kunne fasilitere læring, som f.eks. utdanning innen pedagogikk eller kurs inn f.eks. historiefortelling eller formidling.

Noen peker på at læring primært handler om personlige egenskaper, evnen til å formidle, og viser til at entusiasme og fortellerevne er viktig. Curt er kanskje den som har mest tanker om dette, og nevner at han liker coach- og mentorrollen. Han påpeker også at det går an å lære om det å lære bort, og viser til lærerutdanning – men også til instruktørkurs hos Røde Kors.

Et funn ved undersøkelsen kan dermed sies å være at fokuset hos respondentene primært er på faktakunnskapen / innsikten i det man skal lære bort. Dette understøttes også av læreplanen for både SGO og den forslåtte guidesertifiseringen for Svalbard, hvor historie, lokalsamfunn, flora & fauna, mv. er sentrale elementer en guide må kunne mye om. Det verken teorien eller

empirien sier så mye om, er hvordan en guide skal lære fra seg – hvilken pedagogisk kompetanse man behøver innen læring, formidling, instruksjon, etc.

5.3. Diskusjon rundt den relasjonelle dimensjonen

Som dokumentert under kapittel 2 og videre belyst i kapittel 4, spesielt 4.2.2, er det mye teori som omhandler nettopp de relasjonelle ferdighetene som er viktige for en guide. Disse knyttes typisk til konkrete oppgaver som skal løses; formidling, motivasjon, empati, ledelse, entusiasme, gruppedynamikk, konflikthåndtering, etc.

Oppgaver som det finnes faglørp (kurs, utdanninger) i for å lære seg å løse, men som hos respondentene ofte henvises til som personlige egenskaper. Noe «man kan» eller noe «man har». Det antydes at en god guide er «født med det», og at evnen til omgås med og å skape gode «vibes» hos andre mennesker ikke er noe man kan lære. Samtidig understrekes at en god guide også må kunne bruke «utestemmen», noe som indikerer at en guide må beherske et stort spenn innen det som forstås som personlige egenskaper i håndtering av gjester på tur.

Svarene antyder at i hvilken grad man har denne type relasjonelle ferdigheter avgjør hvor god guide man kan bli, underforstått både den opplevde kvaliteten på turen – men også det som går på ivaretagelse av sikkerheten til gruppa. Det vektlegges nettopp hvordan personlige egenskaper, som evnen til å skape tillit, bereder grunnen for en sikker tur, noe som får støtte i litteraturen hos bl.a. Wilkens (2017) og Røkenes og Andersen (2019)

Interessant å registrere fra empirien er hvordan respondentene reflekterer rundt de ulike behovene for ulike personlige egenskaper, avhengig av type tur. De fleste virker å være enige om at på en lengre tur, med overnattinger ute og hvor guiden er sammen med gruppen over lengre tid, så er nettopp den gode tiden avgjørende for å gi rom for å skape gode relasjoner.

Dermed skulle man kanskje kunne anta at det på kortere turer ikke er så viktig å knytte relasjoner, men så enkelt virker det ikke å være. Alex med flere beskriver det som at man på en kort tur har mye mindre tid på å etablere relasjonen, og følgelig må jobbe mye hardere for det. Hans beskrivelse er at på lengre turer blir man venner, mens man på kortere turer i større grad er en underholder. Disse tankene har gjenklang i litteraturen, hvor Vold (2015) beskriver vennskap på tur, mens f.eks. Weiler & Black (2015) snakker om «the animator», underholderen.

Frank følger opp denne tankegangen, og sier at det kreves mer av en guide på en typisk «kjedelig» ATW-tur, og hvor underholdningen ikke gir seg selv og guiden må «bjuda på» mellom kjøreetappene. Kontra en fottur på samme lengde i tid, men der det gjerne er enklere for guiden å få jevn kontakt og mulighet til formidling.

Teorien og empirien snakker etter min forståelse sammen her – men på et mer overordnet rollenivå. Det er rollen som underholder, lærer, formidler og motivator som det pekes mot, men uten at konkrete kompetansebehov nødvendigvis er så gjennomtenkt hos respondentene. Det vises gjerne til at de personlige egenskapene er noe man «bare har» (eller ikke har). Likevel kan det hevdes at mer eksakte kompetanser innen kulturkunnskap og -forståelse, ledelse, psykologi og sosiologi kan antas å være relevante fagområder mtp denne dimensjonen av guideyrket.

5.4. Diskusjon rundt den koreografiske dimensjonen

Nettopp denne dimensjonen er beskrevet i ymse fagbøker, som Pedersen (2012) og Mossberg (2007), og som for reiselivets opplevelsesproduksjon kan påstås å være svært relevant. Det handler om opplevelsesøkonomien, hvor samskaping av opplevelser er i kjernen av teorien. Denne samskapingen skjer mellom kunde (her; gjest) og leverandør (her; guide), og er altså et samspill hvor begge har et ansvar for at det blir skapt gode opplevelser. En til en – men også sett i forhold til de øvrige i gruppa. I den øvrige litteraturen er det mange henvisninger til nettopp dette teorigrunnet, som f.eks. Vold (2015) og Wilkens (2017).

Hos respondentene i oppgaven har opplevelsesteorien også gjenklang. Flere påpeker at en sentral forutsetning for en vellykket koreografi, er de relasjonelle ferdighetene belyst i avsnitt 5.3. Spesielt Frank sier helt konkret at dette ikke kan læres, det handler om personligheten. Curt er inne på det samme, og sier at relasjonen som skapes mellom gjest og guide er avgjørende for hvordan gjesten opplever kvaliteten. Begge sier at det ikke er sånn at korte turer = enkle turer når det kommer til nettopp samskaping; det er gjerne enda mer krevende, mener de, siden tidsvinduet for å skape den nødvendige relasjonen er så mye kortere enn på en flerdagerstur.

Mona og Markus er helt på linje, og hvor førstnevnte i tillegg til relasjonelle ferdigheter drar frem kunnskap, fortellerteknikk og kommunikasjon som områder man må beherske. Mens Markus påpeker de ulike forholdene en guide jobber under, spesielt med tanke på skiftende vær og føreforhold, og hvor evnen til å endre koreografi underveis er viktig.

Sikkerhetsaspektet dras også inn i denne dimensjonen, hvor det vises til at man før turene starter gjerne involverer gjestene i rutevalget. Gjesten samskaper altså selve turen sammen med leverandøren, og dette gir ifølge Egon en helt spesiell forutsetning for gode opplevelser. I teorien er det flere som nevner nettopp denne dimensjonen ved turplanleggingen, som f.eks. Andersen og Rolland (2018).

Også i denne dimensjonen ved guideyrket er det i stor grad samsvar mellom teori og empiri, men som for de relasjonelle ferdighetene viser respondentene gjerne også her til at det er «noe man har». Altså at formidlingsevne, koreografi og samskaping er noe man er født med. Dette kan påstås å være overforenklet og unyansert, og en oppfatning som fratrukket muligheten for formell kompetanse på konkrete fagfelt. For det finnes kurs i f.eks. formidlingsteknikk og historiefortelling, samtidig som det er fagemner innen både bachelor- og masterstudier i opplevelsesøkonomi.

5.5. Diskusjon rundt den miljømessige dimensjonen

I teorien vektlegges miljødimensjonen ved guideyrket av flere. Weiler og Davis (1993) så et behov for å videreutvikle Cohens (1985) modell, slik at miljøaspektet ved guiderollen fikk en tydeligere plass. Andersen, T.C. (2022) påpeker den konstante miljøspagaten guider ofte står i, og hvor hun viser til utfordringene med å jobbe i en potensielt miljøskadelig turisme, samtidig som man er opptatt av å ta vare på sårbar natur.

I omgivelsene til turismen på Svalbard, så er det Svalbardmiljøloven med tilhørende forskrifter som definerer rammene for turismevirksomheten (Sysselmesteren på Svalbard - lover og forskrifter, 2023). For turismevirksomhetene fortolkes lovverket gjennom forpliktende retningslinjer for organisert turismeferdsel (Visit Svalbard - retningslinjer ferdsel, 2023), og hvor ivaretagelse av naturmiljøet er sterkt forankret gjennom prinsippene for sporløs ferdsel.

Selv om den miljømessige dimensjonen ikke var mest vektlagt av respondentene under intervjuene, så kan man med basis i empirien likevel argumentere for at nettopp denne dimensjonen ligger som en grunnstein i all guidevirksomhet på øygruppen. Sikker og miljøforsvarlig ferdsel ligger i bunn, uansett – det er en del av verktøykassa alle guider må beherske. Man kan følgelig påstå at disse er som hygiene faktorer å regne. Det kan antas at det er derfor respondentene har snakket forholdsvis lite om den miljømessige dimensjonen.

Nettopp miljøivaretagelse er altså noe som er påkrevd ved ferdsel på Svalbard, uavhengig av en turs lengde/omfang, vanskelighetsgrad og risikobilde. Men terrenget man beveger seg i kan argumenteres for å påvirke hvilke ferdigheter man må ha, spesielt med tanke på sesong. Det er stor forskjell på å guide på snødekt grunn om vinteren kontra barmark om sommeren; potensialet for terrengskade er vesentlig større på sistnevnte. I forhold til dyrelivet er det også en markant forskjell, hvor de stedbundne artene isbjørn, reinsdyr og rev må tas hensyn til hele året – mens det i sommerhalvåret i tillegg er enorme mengder fugler å hensynta.

Frank viser til nettopp disse strenge lovene, forskriftene og næringens retningslinjer som et gode for turismen, siden de bidrar til å ivareta ressursgrunlaget. Alex reflekterer rundt hans oppfatning av grønn naturbasert turisme, hvor mye handler om det å være i og med naturen – ikke bare observere og delvis forstå. Markus er mer spesifikk på at guiden kan få en enda større rolle i nettopp naturvernet, og peker på besøksforvaltning og feltoppsyn.

Også her er det få spesifikke kompetanser det vises til av respondentene. Men det finnes svært mye litteratur rundt flora, fauna og kulturminner som man kan lese seg opp på, og også temahefter om hvordan man ferdes i naturen på Svalbard. Sporløs ferdsel er noe det vises til også i Visit Svalbards retningslinjer for ferdsel, og som det trenes på i kurset SGO og studiet ANG. Av annen mer formell kompetanse, så kan man anta at årsstudium i f.eks. friluftsliv, kultur- og naturveiledning kan være relevant for en guide, det samme kan ymse studier innen biologi være.

5.6. Diskusjon rundt alle dimensjonene sammenstilt

Da teorien ble koblet sammen med empirien, så var det en bakenforliggende tanke om at de 5 dimensjonene til Røkenes et.al. (2015) kunne gi et rammeverk for hvilke kompetanser respondentene mente var viktige for en guide i naturbasert reiseliv. Utgangspunktet var en idé om at disse kompetansene kunne la seg sammenstille med hvordan Visit Svalbard har kategorisert turer etter vanskelighetsgrad (Visit Svalbard AS, 2023), for slik å kunne si om enkelte ferdigheter har større viktighet under visse forhold – og da spesifikt målt opp mot lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde.

Dette antas fortsatt å kunne være en farbar vei, i hvert fall til en viss grad. Men det velges likevel å ikke bruke de 5 nevnte dimensjonene for å gjøre denne sammenstillingen, men heller benytte en hjemmesnekret tabell hvor henholdsvis typiske «hard skills» vs. «soft skills» kan vurderes

opp mot nivåene på turene. Denne metodikken synes å dekke dimensjonene til Røkenes et.al. (2015), og også de fleste av kompetanseområdene som gjenfinnes i litteraturen og som respondentene har vært innom. Tabellen blir seende sånn ut, med forklaring til detaljer under:

Type kompetanse / turnivå; hard skills	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 4	Nivå 5
Beherske utstyret	2	2	2-3	3	3
Sikkerhet, turspesifikk (is, ras, bre)	1	1	2-3	3	3
Sikkerhet, isbjørn (våpen, skrem)	1	3	3	3	3
Sikkerhet, førstehjelp	2	2	3	3	3
Sikkerhet, skadested (lede, kommunikasjon, S&R)	1	2	2-3	3	3
Sikkerhet, nødleir	1	1	2	2-3	3
Navigasjon (kart og kompass, GPS)	1	1	2	3	3
Naturmiljø, sporløs ferdsel	2	3	3	3	3
Kulturminner, ivareta	3	3	3	3	3
Kunnskap om området og dets egenart	3	3	3	3	3
Kunnskap om flora, fauna og klima	2	2-3	2-3	2-3	2-3
Kunnskap om historie og styresett	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3
Kunnskap om lokalsamfunn	2-3	2-3	2-3	2-3	2-3
Type kompetanse / turnivå; soft skills	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 4	Nivå 5
Lederskap	2	2	2-3	3	3
Vertskap	3	3	3	3	3
Relasjonelle ferdigheter	2	2	2	3	3
Formidlingsevne	3	3	3	2	2
Motivator	2	2	2-3	2-3	3
Underholder	3	3	2	2	2
Samskaper	2	2	2-3	3	3
Det forutsettes at den aktuelle aktiviteten beherskes, og at formell kompetanse på f.eks. båt er ok.					
Rangeringen er fra 1 til 3; fra mindre viktig til svært viktig					
Oppsettet og rangeringen er gjort av masterkandidaten, som en øvelse - og er ikke utfyllende/fasit;					
- variasjonene mellom turene / nivå er for stor til at man kan være kategorisk.					

Tabell 8: Ronny Brunvoll

I tabellen er det forsøkt å systematisere ulike kompetanser, fordelt på hard vs. soft skills – harde vs. myke ferdigheter. Man kan argumentere for at noen av ferdighetene som i tabellen er plassert som «myke» kan sies å være «harde» / instrumentelle, som f.eks. ledelse og vertskap - men den diskusjonen lar vi ligge her. Videre er tabellen påkoblet 5 nivåer, som tilsvarer vanskelighetsgradene Visit Svalbard opererer med i sin kategorisering av turer på visitsvalbard.com (2023). I hver av rutene er det så satt et tall fra 1 til 3, hvor 1 indikerer at ferdigheten er mindre viktig, 3 at den er svært viktig. Noen tall ligger i spennet fra 2 til 3, noe som indikerer at det bl.a. kan være egenskaper ved den enkelte tur vanskelighetsgraden er knyttet opp mot, som gjør at tallsettingen kan variere.

Tabellen er på ingen måte utfyllende, og den sier noe om kompetanseområder – ikke spesifikt alle kompetanser som kreves eller utdanninger/kurs som finnes. Men den kan sies å fortelle noe om hvordan respondentene vurderer hvilke kompetanser de anser en guide må ha, også koblet opp mot turenes karakteristika. NB; Her er det viktig å presisere at vektingen med tall er det forfatteren av oppgaven som har stått for, ut fra en subjektiv forståelse av intervjuene – så det er selvsagt heller på ingen måte eksakt vitenskap.

Tabellen fanger heller ikke opp i seg den store spennvidden som er i turene, og hvor spesielt det med lengde/omfang ikke nødvendigvis sier så mye om hvilken spesifikk kompetanse som bør eller kan avkreves. Terrenget, vanskelighetsgraden og risikobildet er det avgjørende i så måte. Dette er som forklart over, forsøkt gjengitt gjennom å skrive 2-3 i enkelte ruter.

Diskusjonen påviser, etter forfatterens beste forståelse, at det kan sies å være en høy grad av samsvar mellom teori og empiri. Respondentene har gjennom undersøkelsen påpekt mange av de kompetanseområdene og rollene en guide i større eller mindre grad må beherske, områder og roller som er belyst i litteraturen oppgaven bygger på. Oppgaven belyser at det ikke bare er med tanke på de «harde» tekniske / instrumentelle kompetansene det kan stilles krav til guiden, men også de mykere kompetansene. Og oppgaven indikerer at kompetansen det stilles til en naturguide avhenger av ulike trekk ved turen som skal guides, men også ut fra forhold som gruppesammensetning og årstid. Funnene gir dermed et godt grunnlag for å kunne svare opp problemstillingens 2 forskningsspørsmål, noe som belyses i den påfølgende konklusjonen.

6. Konklusjon

Ambisjonen med oppgaven har vært å belyse hvilke krav som kan eller bør stilles til guidekompetanse i naturbasert turisme, med utgangspunkt i guidaturer på Svalbard. I tillegg vurdere hvorvidt det er mulig og hensiktsmessig å stille forskjellige kompetansekrav ut fra en turs lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde. Oppgaven forsøker å svare opp 2 forskningsspørsmål, basert på en gjennomgang av relevant teori, belyst og problematisert av en metodisk tilnærming gjennom intervjuer med kompetansepersoner innen naturguiding på Svalbard.

Det man innledningsvis kan konkludere med ut fra oppgavens utvalgte litteratur og intervjuene, er ikke minst at guideyrket på Svalbard er svært ansvarsfullt. Valgene man gjør, kan bety forskjell på liv og død. Videre kan det trygt fastslås at naturguiding er et sammensatt og komplekst yrke. Ikke bare må man kunne mye om området man ferdes i, evne å ferdes trygt i det, og gi verdifull formidling samtidig som man ivaretar naturen – alt dette skal også skje innenfor rammer som verdiskaping og samskaping. Det er altså ikke nok å beherske de tradisjonelle rollene som veiviser, motivator eller lærer, man må også innse at guidens yrkesutøvelse krever innsikt i hva som gir gjester verdifulle opplevelser. Så gjenstår spørsmålet som også er kjernen av oppgaven; må alle guider kunne beherske «alt»?

På det første forskningsspørsmålet om det er basiskompetanser alle guider må ha, uavhengig av lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde, så kan det argumenteres for at svaret er «ja». Dette både med tanke på såkalte «harde» versus «myke» kompetanser, som belyst i oppgaven.

F.eks. vil det ikke være urimelig å avkreve at en guide, uansett hvor hen guider, har kunnskap om området og dets egenart, samt tilstrekkelig kunnskap om samfunn, natur og historie til å kunne formidle sannferdige og meningsfulle fortellinger til gjestene. Samtidig kan det med basis i tabell 8, hvor de ulike kompetanseområdene listes opp, argumenteres for at omfanget av spesifikk basiskompetanse kan variere ut fra turens særegne karakteristika. Går turen f.eks. på snødekt mark om vinteren, så kan man argumentere for at guidens kunnskap om flora og fauna ikke behøver være like vidtrekkende som om den samme turen hadde gått på tundraen en sommerdag.

En naturguide på Svalbard må videre beherske isbjørnsikring og sikker våpenhåndtering med en gang hen er utenfor bosetningene, samt evne å tilpasse ferdselen slik at det ikke oppstår terrengslitasje, forstyrrelse av dyrelivet eller skader på kulturminner. Hva gjelder det å beherske utstyr, så er det turen som definerer hvilket utstyr man må beherske, f.eks. kajakk vs. snøskuter.

Ovenstående belyser krav til såkalt instrumentell kompetanse, altså kunnskaper og «harde ferdigheter» som i større eller mindre grad må beherskes for at turen skal kunne gjennomføres. Mykere ferdigheter, som relasjonell kompetanse, formidlingsevne, pedagogikk og lederevner, kan det også argumenteres for at en guide til en viss grad må beherske. Selv om sistnevnte er noe både litteraturen og respondentene understreker, så er det noe flytende hva denne

kompetansen eksakt er – og hvordan den kan tilegnes og trenes på. Dette er trolig noe som bør belyses og systematiseres i større grad i senere oppgaver / studier.

På det andre forskningsspørsmålet om det med basis i valgt litteratur og empirien er mulig å differensiere kompetansekrav ut fra faktorer som lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde, så kan det også argumenteres for at svaret er «ja». Alle guider må med andre ord ikke nødvendigvis kunne alle verktøyene i verktøykassa – det guiden må beherske er det som kreves ut fra nettopp turens særegne karakteristika som nevnt i spørsmålet.

Tabell 8, som ikke bare viser kompetanseområdene, men også forsøksvis linker disse opp mot hvordan de organiserte turoperatørene på Svalbard kategoriserer alle turer ut fra vanskelighetsgrad (nivå), kan sies å indikere nettopp dette. Nivåene fra 1 til 5 tar opp i seg turens lengde og omfang, terreng, vanskelighetsgrad og til dels risikobilde (ref. tabell 1) – selv om dette ikke er statisk. Det kan f.eks. være at vær- og føreforhold enkelte dager er slik at vanskelighetsgraden revurderes, eller at gruppesammensetningen mtp f.eks. alder, fysikk og/eller språk indikerer utfordringer. Denne dynamikken må fanges opp av guiden, fortrinnsvis i tråd med arbeidsgivers risikostyringssystem.

Om man ser bort fra det alle må kunne, som svart på i forskningsspørsmål 1, så kan man f.eks. bruke en sammenligning mellom 2 konkrete guida turer på Svalbard for å ytterligere understreke konklusjonen om at det kan argumenteres for at det kan / bør stilles ulike kompetansekrav ut fra turenes særegenheter:

- En fottur til «byfjellet» Plateaubergget i Longyearbyen, tar ca. 30-40 minutter å gå opp, og er populær hele året. Den kategoriseres på nivå 3, og passer for de med normalt god form. Det er en viss risiko på turen, gitt bratt terreng. Om man f.eks. mister fotfestet kan ulykker skje, typisk forstuinger av ankler og håndledd, men også alvorligere tilfeller. Så det kan argumenteres for at guiden må kunne basis førstehjelp, samt beherske tilstrekkelig skadestedsledelse slik at hjelp tilkalles om nødvendig, alternativt at den skadelidte og de øvrige gjestene trygt bringes ned til byen igjen. Samtidig er avstanden til hjelp kort, både i kommunikasjon, tid og rom, selv om både vær og mørke kan komplisere situasjonen.

- Sammenligner man fotturen med en skutertur til Østkysten av Svalbard, som har nivå 4 og dermed nest høyeste vanskelighetsgrad, så må guiden her kunne akkurat de samme tingene som guiden på fotturen til Plateauberget. Men her må det også avkreves kompetanse som ivaretar sikkerheten for gjestene når de ferdes over isbre og på sjøis, eller i skredutsatt terreng. Kravene til utstyr for navigasjon, kommunikasjon og førstehjelp vil være mye høyere på en tur av en slik art; ikke bare må det medbringes, men det må også beherskes av guiden. I tillegg må guiden mestre mer avansert førstehjelp og skadestedsledelse, herunder å etablere nødleir, hensyntatt bl.a. avstanden til hjelp og risiko for raske værromslag.

Eksemplene over er ikke utfyllende, og kan både gjøres mer presise og helt sikkert også problematiseres. Bl.a. beskrives ikke mykere ferdigheter som de relasjonelle, pedagogiske eller motiverende, noe som kunne vært gjort. Men de indikerer uansett at det kan argumenteres for at det bør være en sammenheng mellom de kravene man stiller til en naturguide og den turen vedkommende faktisk skal guide. Som for forskningsspørsmål 1, så er det også for spørsmål 2 enklest å konkretisere kompetansekravene når det gjelder harde, instrumentelle ferdigheter.

Men som belyst over, og i oppgaven som helhet, så er ikke guiding bare «en teknisk greie». Følgelig kan det også for forskningsspørsmål 2 argumenteres for at det er et helt sett av mykere ferdigheter en guide også bør kunne beherske i større eller mindre grad, tilpasset den aktuelle turen. Det er her verdt å understreke at konklusjonen ikke handler om lavere kompetansekrav vs. høyere kompetansekrav – men krav tilpasset / avpasset i forhold til den aktuelle turen som skal guides.

I tabell 8 forsøkes det altså å ramme inn et mer helhetlig bilde av hvilke kompetanser som kan eller bør avkreves av en naturguide, avhengig av nettopp turens særegenheter med tanke på lengde/omfang, terreng, vanskelighetsgrad og risikobilde. Tabellen er likevel på ingen måte dekkende for alle kompetanser, og angivelsene fra 1 til 3 (mindre viktig til svært viktig) er noe vilkårlig satt og må åpenbart jobbes videre med. Men det kan likevel argumenteres for at logikken med å koble nivå med kompetansekrav har noe for seg. Videre forskning kan muligens utdype denne metodikken, og lage mer utfyllende beskrivelser av krav og nivå.

Det er flere svakheter ved oppgaven, som kan sies å påvirke både gyldigheten og i hvilken grad det kan generaliseres ut fra funnene. Som det at utvalget respondenter er smalt, eller at empirien

baserer seg på guiding under såpass spesielle forhold som det Svalbard tilbyr. Samtidig er kompetansen utvalget besitter svært høyt, og Svalbard tilbyr både krevende forhold og et høyt antall guida turer som empirisk grunnlag. Etter forfatterens forståelse høyner dette oppgavens gyldighet, og det kan antas at den har relevans og overføringsverdi også til andre steder det bedrives naturguiding, i inn- og utland.

En annen svakhet er den vage beskrivelsen av hva «soft skills», de myke ferdighetene, konkret er, samt hvordan de kan tilegnes. Både litteraturen og empirien snakker om personlige egenskaper, noe «man bare har» eller «er født med». Det kan også diskuteres om kompetanseområdet «ledelse» er en myk ferdighet; det kan absolutt argumenteres for at dette er et «hardt» / instrumentelt fagområde som kan studeres og tas akademiske grader i. Likevel har det i oppgaven blitt satt som en «myk» kompetanse, dog ikke ment som noe man er født med eller har. Det kan så absolutt læres – og det kan trenes på. Også dette bør det trolig forskes videre på, hvor man søker å differensiere tydeligere skillet mellom myk og hard, herunder konkretiserer bedre og mer presist hva de myke ferdighetene er og hvordan disse kan tilegnes.

Diskusjonen rundt formell versus erfaringsbasert kompetanse er noe som har gått igjen i oppgaven. Oppgaven belyser at det er harde og myke ferdigheter guider må/bør kunne, og hvor noen kan sies å være avhengig av turens beskaffenhet. Kompetanseområdene vektlegges i så vel teorien som i empirien, noen mer konkret og spesifikt enn andre. På mange av områdene kan det stilles formell kompetanse, på andre er dette tilsynelatende vanskeligere. Respondentene i undersøkelsen peker uansett alle på viktigheten av nettopp formelle kompetanseløp, som er dokumenterbare og som hever alt fra kvalitet til guideyrkets anseelse. Men samtidig understreker de verdien av erfaring - det å trene og øve på de ulike kompetansene i felt. Teori alene er ikke nok – heller ikke erfaring, virker det å være stor enighet om.

Nettopp poenget med å øve indikerer at når man skal stille kompetansekrav til guider, så bør dette ikke være en statisk øvelse hvor en oppnådd grad eller sertifisering gir «evig kompetanse». Det må trolig stilles krav til nettopp det å kontinuerlig tilegne seg oppdatert kunnskap, samt å trene på spesielt kritiske kompetanseområder som f.eks. sikker og sporløs ferdsel. Denne treningen kan skje på jobb, ute på tur med gjester – eller den kan skje på realistiske øvingsarenaer tilrettelagt for det.

Selv med de påpekte svakhetene ved oppgaven, antas den å kunne ha en betydning for den delen av turismenæring, forvaltning og akademia som befatter seg med guida turer i norsk natur. Og selv om den på ingen måte er dekkende for alle kompetanseområder og eventualiteter, så forteller den noe om hvor ansvarsfullt og komplekst guideyrket er, og hvor mange kompetanseområder en guide forventes å måtte beherske – eller sågar i fremtiden kan forventes å bli avkrevd formell kompetanse på. Både for å kunne utøve den rent tekniske delen av jobben, som å sørge for at gjestene er trygge og at naturen ivaretas – men også for å kunne trykke på de knappene som gjør at gjestene får kvalitetsopplevelser og verdi for pengene.

7. Referanseliste

- Adventure Travel Trade Association. (2023, 04 14). *adventuretravel.biz*. Hentet fra ATTA: <https://www.adventuretravel.biz/education/adventure-edu/guide-standards/adventure-travel-guide-qualifications-performance-standard-iii-definitions/>
- Andersen, S., & Rolland, C. G. (2016). Naturguiding - profesjonalisering eller kommersialisering av friluftskompetanse. I A. Horgen, *Ute! Friluftsliv, pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (ss. 153-181). Fagbokforlaget.
- Andersen, S., & Rolland, C. G. (2018). Educated in friluftsliv - working in tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 18:4, ss. 362-376.
doi:10.1080/15022250.2018.1522727
- Andersen, T. C. (2022). Negotiating trade-offs between the environment, sustainability and mass tourism amongst guides on Svalbard. *Polar Record* 58 (e9), ss. 1-11.
doi:10.1017/S0032247/422000080
- Cheung, W. W. (2021). Learning from an Arctic adventure guide. An exploratory study of emotional labour when leading Chinese consumers. I Flere, *Asian Mobilities Consumption in a Changing Arctic* (ss. 125-140). Routledge Adventure in Tourism.
doi:10.4324/9781003039518-10
- Cohen, E. (1985). THE TOURIST GUIDE. The Origins, Structure and Dynamics of a Role. *Annals of Tourism Research*, ss. 5-29.
- Den Norske Turistforening. (2023, 03 31). *DNT*. Hentet fra DNT: <http://www.dnt.no>
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2023, 03 21). *Utdanning.no*. Hentet fra Guide: <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/guide>
- Espeland, L. N. (2022). *Turustevalueringer av Oslo-guider. En gjennomgang for å avdekke kompetansebehov*. Masteroppgave.

- Høgskulen i Volda. (2023, 03 31). *Høgskulden i Volda*. Hentet fra Hivolda.no:
<http://www.hivolda.no>
- Innovasjon Norge. (2023, 03 21). *Visit Norway Innsikt*. Hentet fra Nasjonal Reiselivsstrategi:
<https://business.visitnorway.com/no/strategi-for-norsk-reiseliv/>
- Jakobsen, D. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser*. Cappellen Damm.
- Johannessen, M. H. (2016). *Safe adventures. An ethnographic study of safety and adventure guides in Arctic Norway*. UiT.
- Justis- og beredskapsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. (2021, 08 31). *Regjeringen*. Hentet fra Høringer: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-av-forslag-til-ny-forskrift-om-sikkerhet-i-felt-mv.-pa-svalbard-og-forslag-til-ny-forskrift-om-pakkereiselovens-anvendelse-pa-svalbard/id2869600/>
- Kirkhaug, R. (2015). *Lederskap. Person og funksjon*. Universitetsforlaget.
- Kirkhus, J. (2022). *Sikkerhet og regulering i naturbasert reiseliv. En studie om hvordan sertifisering av naturguider påvirker sikkerheten*. Masteroppgave.
- Lange, O. R. (2023, 03 21). *The Travel Inspector*. Hentet fra Nettavisen the Travel Inspector:
<https://www.thetravelinspector.no/nyheter/finner-vi-vegen-uten-guide-ja?rq=Guide>
- Langhelle, S. N. (2020). *Trengs det ei reguleringsordning for guidar i det naturbaserte reiseliv i Noreg? - ei kvalitativ innhaldsanalyse av argument for og imot regulering av guidetenesta*. NMBU.
- Lovdata - internkontrollforskriften. (2023, 03 21). *Lovdata.no* . Hentet fra Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften): <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-12-06-1127?q=internkontrollforskrif>
- Lovdata - produktkontrollloven. (2023, 03 21). *Lovdata.no*. Hentet fra Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven):
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1976-06-11-79?q=produktkontrollloven>

Lovdata - Svalbardmiljøloven. (2022). *Lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven)*.

Hentet fra Lovdata.no: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-79>

Lovdata. (2023, 03 31). *Lovdata - rafting*. Hentet fra Lovdata:

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1994-09-19-994?q=rafting>

Løvoll, H., & Einang, O. (2021). Transparent guiding: contributions to theory of nature guide practice. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, ss. 1-16.

doi:10.1080/15022250.2021.1955738

Mahmetoglu, M. (2007). *Naturbasert turisme*. Fagbokforlaget.

Mossberg, L. (2007). *Å skape opplevelser. Fra OK til WOW*. Fagbokforlaget.

NOKUT. (2021). *Nasjonalt organ for kvalitet i utdanninga*. Hentet fra nokut.no:

<https://www.nokut.no/>

Norges Padleforbund. (2023, 03 31). *Norges Padleforbund*. Hentet fra padling.no:

<http://www.padling.no>

Norsk Naturguideforbund. (2023, 03 21). *Naturguideforbund.no*. Hentet fra Utdanning av naturguider i Norge: <https://naturguideforbund.no/utdanning/>

Norske Instruktører og Guider. (2023, 03 31). *blisykkelguide*. Hentet fra blisykkelguide:

<http://www.blisykkelguide.no>

Nortind. (2023, 03 31). *Nortind*. Hentet fra nortind.no: <http://www.nortind.no>

Oslo Guideforening. (2023, 03 31). *Oslo Guideforening*. Hentet fra Oslo Guideforening:

<http://www.osloguideforening.no>

Pedersen, A.-J. (2012). *Opplevelsesøkonomi. Kunsten å designe opplevelser*. Cappellen Damm Akademisk.

PTGA. (2023, 03 31). *Polar Travel Guides Association*. Hentet fra PTGA:

<http://www.polartourismguides.com>

- Rantala, O., Rokenes, A., & Valkonen, J. (2016). Is adventure tourism a coherent concept? A review of research approaches on adventure tourism. *Annals of Leisure Research*. doi:10.1080/11745398.2016.1250647
- Regjeringen. (2023, 03 31). *Regjeringen*. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-satser-pa-reiselivet-med-disse-fem-tiltakene/id2960249/>
- Reisinger, Y., & Steiner, C. (2006, 11 15). Reconceptualising Interpretation: The Role of Tour Guides in Authentic Tourism. *Current Issues in Tourism*, 9:6, ss. 481-498.
- Røkenes, A., & Andersen, S. (2019). *Risikostyring og HMS i naturbasert reiseliv - en håndbok*. UiT.
- Røkenes, A., Schumann, S., & Rose, J. (2015). The Art of Guiding in Nature-Based Adventure Tourism - How Guides Can Create Client Value and Positive Experiences in Mountain Bike and Backcountry Ski Tours. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 15:sup1, ss. 62-82. doi:10.1080/15022250.2015.1061733
- Stensland, S., Fossgard, K., Apon, J. C., Baardsen, S., Fredman, P., Grubben, I., . . . Eikrem Røren, A. (2014). *Naturbaserte reiselivsbedrifter i Norge. Frekvens og metoderapport*. . NMBU.
- Store Norske Leksikon. (2023, 03 21). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra Sertifisering (søk): <https://snl.no/sertifisering>
- Sysselemesteren på Svalbard - lover og forskrifter. (2023). *Lover og forskrifter gjeldende på Svalbard*. Hentet fra Sysselemesteren.no: <https://www.sysselemesteren.no/nb/lover-og-forskrifter/>
- Sysselemesteren på Svalbard. (2022, 04 08). Videre arbeid med etablering av ordning for sertifisering av Svalbardguider (brev).
- Universitetet i Tromsø. (2023, Mars 20). *UiT Norges Arktiske Universitet*. Hentet fra Arctic Nature Guide - one year programme: https://uit.no/utdanning/program?p_document_id=345066

- Varley, P., & Medway, D. (2011). Ecosophy and tourism: Rethinking a mountain resort. *Tourism Management* 32, ss. 902-911.
- Varley, P., & Semple, T. (2015). Nordic Slow Adventure: Explorations in Time and Nature. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 15:1-2, ss. 73-90.
doi:10.1080/15022250.2015.1028142
- Visit Svalbard - retningslinjer ferdsel. (2023, 03 28). *visitsvalbard.com*. Hentet fra Innsikt:
<https://www.visitsvalbard.com/informasjon-for-besokende/Visit-svalbard-Innsikt/retningslinjer-for-organisert-turistferdsel-pa-svalbard>
- Visit Svalbard AS. (2023, 03 28). *Visit Svalbard aktivitet*. Hentet fra Aktivitetsplanleggeren:
<https://www.visitsvalbard.com/aktivitetsplanleggeren>
- Visit Svalbard AS. (2023, 03 20). *Visit Svalbard SGO*. Hentet fra SvalbardGuideOpplæringen: <https://www.visitsvalbard.com/informasjon-for-besokende/svalbard-guide-opplaeringen-sgo>
- Vold, T. (2015). *Venner på tur. Naturguiding som relasjonell kunnskap*. Doktorgradsavhandling, Norwegian School of Sports Sciences.
- Weiler, B., & Black, R. (2015). The changing face of the tour guide: one-way communicator to choreographer to co-creator of the tourist experience. *Tourism Recreation Research*, 40:3, ss. 364-378. doi:10.1080/02508281.2015.1083742
- Weiler, B., & Davis, D. (1993). An exploratory investigation into the roles of the nature-based tour leader. *Tourism Management*, ss. 91-98.
- Wilkins, R. K. (2017). *Transparent nature guiding. A study on nature guides understanding of and experience with transparent nature guiding*. UiT.

8. Vedlegg

Vedlegg 1: Sammenstilling av deler litteraturen oppgaven bygger på.

Vedlegg 2: Skriv fra Sysselmesteren på Svalbard vedr. prosess for ordning for sertifisering av Svalbardguider.

Vedlegg 3: Sammenstilling SvalbardGuideOpplæringen vs. JD/NFD forslag guidesertifisering Svalbard.

Vedlegg 4: Veiledning for merking av vanskelighetsgrad på turer på visitsvalbard.com.

Vedlegg 5: Meldeskjema NSD personopplysninger.

Vedlegg 6: Intervjuguide.

9. Tabeller og figurer

Tabell 1: Visit Svalbard / Ronny Brunvoll (2023)	Oversikt over nivåer / vanskelighetsgrad.
Tabell 2: Visit Svalbard / Ronny Brunvoll (2023)	Oversikt antall turer per nivå / vanskelighetsgrad.
Tabell 3: Røkenes et.al. (2015) / Ronny Brunvoll	Sammenstilling av teori fra Røkenes et.al.
Tabell 4: Ronny Brunvoll (2023)	Oversikt over intervjuobjekter.
Tabell 5: Ronny Brunvoll	Sammenstilling av utvalgt litteratur.
Tabell 6: Visit Svalbard / SGO (2023)	Fra kursbeskrivelsen til SvalbardGuideOpplæringen
Tabell 7: NFD / JD (2021)	Tabellarisk fremstilling av guidekompetansekrav Svalbard.
Tabell 8: Ronny Brunvoll (2023)	Sammenstilling av kompetanser sett opp mot nivå.
Figur 1: Kirkhaug (2015)	Lederskapsmodellen (s. 16)

